

prosvetni delavec

Tudi on si bi izbral svojo pot (Foto: Jani Toroš)

Ob programih — širši pogledi na preobrazbo visokega šolstva

Poročilo o uvajanju programov v republiški skupščini in na skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije

Razmere, v kakršnih se je začela reforma visokega šolstva, niso ravno zavidanja vredne. Očitno pa je, da ni dovolj samo opozarjati na napake in gmotne težave tega področja, obenem pa snovati vizijo, ki je brez denarja ne bo mogoče uresničiti. Presoditi je treba njegov celotni položaj in pri tem upoštevati razvojne cilje reforme. Poziv k odgovornosti in opozorilo, da je treba načrtovati stvarno, sta temeljna poudarka, ki spremljata prvo stopnjo preobrazbe — obravnavo visokošolskih programov že ves čas, odkar nastajajo. Reforma pa se vendarle nadaljuje, njene cilje naj bi kljub težavam uresničili.

Spremembe, ki pretresajo visoko šolstvo, so bile pred dobrim tednom, letošnjega 6. marca, tudi predmet živahnega razpravljanja v slovenski skupščini, kjer so delegati vseh treh zborov in skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije namenili veliko pozornosti poročilu o pripravah na uvajanje novih vzgojno-izobraževalnih programov v visokem šolstvu. Uvodna beseda k poročilu — pripravil jo je predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dr. Tine Zorič — in razprave delegatov so povezale v

celostno podobo dogajanja v visokem šolstvu, opozarjale na premike, dosežene na tej tako imenovani prvi stopnji visokošolske reforme, na zahteve, ki izvirajo iz družbenih sprememb pa tudi iz narave same znanosti, in na pobude, ki se porajajo ob reformnih procesih. Vsi pa so se strinjali v misli, da je brez trdnih gmotnih temeljev težko ali celo nemogoče graditi veličastno stavbo.

Kritično pretresanje programov v raznih organih, organizacijah, skupnostih, združenjih in svetih je prineslo marsikaj, česar brez široke javne razprave ne bi bilo mogoče doseči. Za strokovno zahtevni proces preobrazbe se zanima čedalje širši krog uporabnikov, počasi, pa vendarle prodira spoznanje, da je šolanje dobrih strokovnjakov in znanstvenikov ena glavnih osi splošnega gospodarskega in družbenega razvoja. Vse jasnejše postaja, da so stvarne, strokovno utemeljene rešitve edini izhod iz zadreg v družbenem in gospodarskem življenju. Zahteva jih življenje samo na vseh področjih in brez odlašanja.

Cilji nadaljnje preobrazbe visokega šolstva so znani: posebno pozornost naj bi namenili enotnemu dolgoročnemu načrtova-

nju visokošolskega sistema v republiki, enakovrednemu obravnavanju in celostnemu vrednotenju vzgojno-izobraževalnega in raziskovalnega dela in njunemu prepletanju. Dodiplotne programe naj bi strnili tako, da bi dajali splošnejše profile tudi na interdisciplinarni podlagi ter si prizadevali, da bi se specialistična znanja premaknila v podiplomske programe. Pedagoško in raziskovalno delo naj bi se povezovalo bolj kot doslej. Enotni sistem bi moral upoštevati tudi različne možnosti za pridobivanje najvišje strokovne usposobljenosti (prek sodelovanja v raziskovalnih programih). Ohraniti bomo morali potreben obseg študija iz dela in ob delu, tako da ga bomo skrbneje organizacijsko prilagodili odraslim in upoštevali njihove pred študijem pridobljene izkušnje.

Pozornost bo namenjena tudi strokovnim svetom posebnih izobraževalnih skupnosti in še posebno Strokovnemu svetu SRS za vzgojo in izobraževanje: njihovo vlogo bo treba okrepiti, jih v ta namen boljše organizirati in povezati delo strokovno-preučevalnih organizacij na področju vzgoje in izobraževanja.

Nadaljevanje na drugi strani

Med drugim preberite

- REFORMA UNIVERZE: MED MOŽNOSTMI IN CILJI, str. 2
- ČAS ZA PRIMERNE REŠITVE, str. 3
- OB KRIZI IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH, str. 4
- IŠČEMO IN PREVERJAMO NOVE OBLIKE DELA, str. 5
- DRUGAČNO ŽIVLJENJE V ŠOLSKIH PROSTORIH, str. 6
- KDOR V PROSVETI ČAKA — NE DOČAKA, str. 7

Otrok — družina — družba

Javno tribuno o temi Otrok-družina-družba, ki jo je pripravil Marksistični center CK ZKS oziroma njegova Sekcija za vprašanja družine in položaja žensk v samoupravni socialistični družbi, bi lahko poimenovali zrealno podobo zdajšnjega družbenega položaja. Namen javnega pogovora je bil spodbuditi vse družbene dejavnike k novim akcijam; te naj bi zagotovile boljše možnosti našim otrokom in hkrati odgovorile na številna vprašanja: Kako v zaostrenih gospodarskih razmerah zadovoljevati prvenstvene potrebe otrok? Kako zmanjšati stisko, v katero zaide marsikatera družina zaradi pomanjkanja denarja? Kako čim bolj povezati starše in vso družbo v skupni skrbi za otroke?

V središču družbene pozornosti so bila huda neskladja med pravicami, potrebami in možnostmi, ki jih ima otrok danes, in dobronamernimi usmeritvami in izhodišči, ki vse prevečkrat ostajajo zgolj na papirju. Družine z otroki se zdaj ubadajo s številnimi težavami od visokih oskrbnin za vrtnice, z nizkimi osebnimi dohodki in otroškimi dodatki, ki ne morejo slediti skokovitemu naraščanju cen, pa vse do preveč dragih, in zato skoraj nedostopnih šolskih pripomočkov in izdelkov, namenjenih otroku. Pogovor je osvetlil položaj otroka v družbi z vseh vidikov in opozoril na težave, ki nastajajo: na kakovost vzgoje in varstva v prvem obdobju otrokovega življenja in v predšolskem obdobju, na pomanjkanje denarja za številne dejavnosti, namenjene otrokom, na omejene možnosti, ki so tudi posledica družbene krize. Kljub vsemu pa se moramo zavedati, da pomeni skrb za otroka najboljšo naložbo za prihodnost družbe in našega naroda.

Javnost mora s pomočjo stroke poiskati odgovor na vprašanje, kaj je boljše za otroka v najnežnejšem obdobju, tedaj ko je še posebno čustveno in socialno navezan na starše: ali omogočiti daljši, enoletni dopust materi — za to se zavzemajo predvsem zdravniki — ali najmlajše prepustiti pretežno skrbi jasličnim oddelkom.

Ce bi se namreč odločili za daljši porodniški dopust — za to se je zavzemala večina udeležencev pogovora — bi porabili veliko več denarja in s tem morda gmotno prizadeli in osiromašili številne vzgojne dejavnosti, namenjene vsem drugim predšolskim otrokom.

Razmisliiti bo treba tudi, kako uveljaviti enakopravno, demokratično sodelovanje med očetom in materjo pri skupni skrbi in delu za otroka, ne da bi pri tem ogrozili položaj ženske v družbi, in jo znova potisnili v tradicionalni način življenja. Javno razpravo je še posebno razgibal predlog o morebitnem podaljšanju delovne dobe žensk, ki naj bi bilo nekakšno nadomestilo za podaljšanje porodniškega dopusta. Večina je temu nasprotovala.

Kot kaže, doslej nismo storili dovolj za ustrezno vzgojo staršev, saj bi se ta gotovo zrealila v boljši družinski vzgoji otrok. Podatki opozarjajo, da se iz leta v leto zmanjšuje vpis na vseh stopnjah usmerjenega izobraževanja, to pa vodi družino in tudi družbo v najrazličnejše težave.

Veliko bolj si bo treba v prihodnje prizadevati za zdravje otroka in matere; le-to je sicer prvenstvena skrb zdravstva, ki pa je ne more zadovoljivo izpeljati, če mu ne bodo pomagali številni drugi dejavniki. Prizadevati si bo treba, da bodo novorojenčki čim bolj zdravi, da bo čim manj mrtvorojenih otrok in otrok s težkimi okvarami. Najbrž ni odveč opozorilo, da je povečana smrtnost otrok morda povezana z onesnaženostjo ozračja, zato bi bilo treba tudi temu vprašanju nameniti ustrezno pozornost.

Enako pomembno kot otrokovo zdravje je oblikovanje otrokove osebnosti; pri tem ima posebno vlogo predšolska vzgoja, ki jo bo treba v prihodnje še bolj uskladiti s potrebami predšolskih otrok in staršev in pritegniti k sodelovanju tudi prostovoljce za delo z otroki, obenem pa znova pregledati ustreznost standardov in normativov za področje predšolske vzgoje.

Otrokov razvoj je trajen proces, zato ne smemo pozabiti na vlogo osnovne šole; ta naj bi se v prihodnje še bolj odprla v okolje, bolj kot doslej naj bi tudi navajala učence na samostojno delo.

Kako zagotoviti obnavljanje prebivalstva in ustvariti take razmere, da se bodo družine odločale za več otrok? Tudi to vprašanje bi kazalo v prihodnosti ustrezneje reševati. Družba bo namreč morala odgovoriti, kako zagotoviti mladim družinam za poselitev, stanovanje, zdravstveno varstvo matere in otroka, izobraževanje otrok in mladine, če želimo zagotoviti obstoj naroda tudi v prihodnosti.

Pri številnih nalogah, ki nas čakajo, ne smemo pozabiti na krajevno skupnost, ki lahko spodbudi starše, družbene organizacije in društva za razne dejavnosti v korist otrok.

Prostovoljno družbeno delo ljudi, ki so pripravljeno delati z otroki, je treba enakovredno obravnavati v razvojnih načrtih in ga tudi družbeno priznati.

In še eno od temeljnih sporočil z javne razprave je posebno pomembno: Vsa navedena vprašanja bo mogoče reševati hitreje, če se bo izboljšal sam delegatski sistem, da bodo o položaju otrok, mater in družine v resnici odločali delovni ljudje — ob zanesljivi podpori vseh družbenih dejavnikov.

TEA DOMINKO

dogodki
novostiReforma univerze:
med možnostmi in cilji

Iz uvodne besede predsednika Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dr. Tineta Zoriča k poročilu o pripravi in uvajanju novih vzgojno-izobraževalnih programov v visokem šolstvu

● Preobrazba visokega šolstva ima svojo kratkoročno in dolgoročno razsežnost, ki ju je treba smotno ločiti. Programe je mogoče dolgoročno prestrukturirati šele na podlagi preobrazbe znanstvenoraziskovalnega dela, izboljšanih gmočnih razmer, kadrovske prenoje itd. Kratkoročno pa je treba doseči tiste programske uskladike znotraj usmerjenega izobraževanja, ki so prvi pogoj za nemoteno izobraževanje strokovnih kadrov.

● Visokošolski vzgojno-izobraževalni programi so projektni dokumenti, ki jih velja presojati z vidika prihodnjih družbenih potreb in jih ne bi smeli žrtvovati trenutnim interesom in težavam. To seveda velja tako za vse tiste uporabnike, ki se preveč oklepajo delovno-ekstenzivne usmeritve in ne vidijo prave vrednosti strokovnih znanj kot tudi za vse tiste izvajalce, ki ne vidijo dlje od ozkih interesov svoje stroke.

● Dobri visokošolski programi so lahko le plod dolgotrajnih prizadevanj vrhunskih pedagoško-raziskovalnih skupin, ki se preverjajo tudi z mednarodnimi uspehi. Reforma mora zagotoviti nepretrgan razvoj takih skupin, kjer že obstajajo, po drugi strani pa zahtevati, da se izoblikujejo povsod tam, kjer so vzgojno-izobraževalni programi papirnati in nimajo potrebne opore v raziskovalnih dosežkih. To mora postati tudi merilo za selekcijo visokošolskih programov.

● Ni mogoče spregledati, da smo za pripravo in sprejemanje vzgojno-izobraževalnih programov izoblikovali poseben samoupravni mehanizem znotraj izobraževalnih skupnosti in da sedaj z ocenjevanjem dosežkov ocenjujemo tudi ustreznost tega mehanizma in vrednotimo uspešnost vseh dejavnikov, ki so vanj vključeni. Očitno je, da ob tem v mnogih posebnih izobraževalnih skupnostih ni prišlo do vseh tistih interakcij med uporabniki in izvajalci, ki smo jih predvidevali; to je razlog več za njihovo samoupravno preobrazbo, ki se je lotevamo preveč obotavljajoče.

● Dobra potovita visokošolskih vzgojno-izobraževalnih programov ta trenutke zaradi nedokončanih usklajevalnih postopkov še vedno ni sprejetih. V vseh teh primerih je bilo treba izpeljati poseben postopek usklajevanja tistih programskih elementov, ki jih mora vsebovati razpis vpisa.

● Zakasnitve, ki nam danes še otežujejo položaj, se nanašajo le na programe dveh posebnih izobraževalnih skupnosti — družboslovne in pedagoške usmeritve. Zagotovljeno pa je, da bodo tudi ti programi usklajeni in sprejeti v roku, ko mora biti po zakonu opravljena verifikacija minimalnih pogojev za njihovo izvajanje.

● Opravljene so vse nujne priprave za redni začetek študija po novih visokošolskih programih v študijskem letu 1985/86. Študentom bo zagotovljena potrebna varnost na podlagi Zakona o usmerjenem izobraževanju, da bodo študirali po takšnih programih, v kakršne so se vpisali. Z vpisnimi pogoji je opredeljena ustrezna vez med srednjim in visokim šolstvom in omogočen prehod kandidatov za študij v vse tiste programe, za katere so si pridobili potrebno poprejšnjo izobrazbo. Poskrbljeno bo tudi za objektivno izbiro povsod tam, kjer bo kandidatov več kot vpisnih mest.

● Ogromna pričakovanja, ki jih družba naslavlja na visoko šolstvo, so odločilna, da je v javni razpravi poudarjena predvsem zaskrbljenost zaradi negativnih pojavov; to pa ne pomeni, da niso cenjeni vsi pozitivni dosežki na eni in drugi univerzi. Ni treba posebej poudarjati, da razmere, ki so se izrazile tudi v novih programih, niso od včeraj ali celo nenadna posledica reforme in da bo njihovo odpravljanje terjalo dolgotrajnejše napore.

● Programi povzročajo zdaj velike skrbi glede možnosti njihovega ustreznega materialnega pokritja. Posebno kritično stanje se nam obeta, če rasti družbenega proizvoda ne bo omogočila izdatnejšega financiranja visokega šolstva. Uporabniki in izvajalci v izobraževalnih skupnostih so pred izredno odgovorno nalogo, da v srednjeročnih načrtih poiščejo skupni imenovalec med novimi vzgojno-izobraževalnimi programi in razpoložljivimi materialnimi sredstvi, ker bo sicer treba že v naslednjem letu programe racionalizirati, v nekatere pa tudi prenehati vpisovati.

● Tako z materialnega kot tudi s programskega vidika so posebno daljnosežne odločitve o reformi izobraževanja pedagoških delavcev. Gre za programsko izredno razvejen kompleks, v katerega je vključenih tudi veliko študentov na desetih visokošolskih organizacijah. Sprejeta je bila zašnova enotnih programov za izobraževanje učiteljev srednjih in osnovnih šol, to pa seveda pomeni, da se odločamo za premik z višješolskega na visokošolsko izobraževanje osnovnošolskih učiteljev. Kot drugod po svetu in v drugih republikah, kjer so tak korak že opravili, se tudi pri nas odpirajo nekatera programska in organizacijska vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti naenkrat. Iz tega razloga se odločamo za postopnost, ki je razumljiva tudi iz materialnih razlogov. Vzporedno se rešuje tudi vprašanje preraščanja srednješolskega izobraževanja vzgojiteljc na višješolsko izobraževanje; na to smo se pripravljali od ukinitve petega letnika v srednjih vzgojiteljskih šolah.

● Zelo težko je uresničiti globlje programske spremembe v visokem šolstvu, če ni možnosti za občutnejšo kadrovske prenoje. Pri tem gre vsaj za dva vidika: širših možnosti za vključevanje mladih sodelavcev in bolj odprtega sodelovanja z uveljavljenimi strokovnjaki, ki so zaposleni zunaj univerze. — Oboje je povezano s finančnimi in organizacijskimi možnostmi, ki pa jih moramo zagotoviti čimprej, saj univerza ob tolikšni kadrovski zaprtosti in naglem naraščanju povprečne starosti učiteljev ne more več dolgo normalno delovati.

Ob programih — širši pogledi na preobrazbo
visokega šolstva

Nadaljevanje s prve strani

Razširili naj bi tudi vlogo univerze kot posebne skupnosti; ta bi morala imeti več besede pri družbeni verifikaciji programskih sprememb v visokem šolstvu.

Ti cilji-usmeritve so natančneje pojasnjeni v posebnem gradivu z naslovom Ugotovitve, stališča in sklepi k poročilu o pripravi na uvajanje novih vzgojno-izobraževalnih programov v visokem šolstvu, ki ga je v osnutku za obravnavo v skupščini pripravila medborovska skupina delegatov za spremljanje uresničevanja Zakona o usmerjenem izobraževanju. Ta stališča in poročilo naj bi sprejeli na nedavni seji v skupščini SRS, ker pa je bilo veliko pripomb, ju bodo na podlagi razprav dopolnili in ponovno obravnavali ob koncu marca.

Razprave delegatov so opozarjale, da višje kakovosti visokošolskega izobraževanja ne bo mogoče doseči brez ustrezne gmočne podlage, poseči pa bo treba tudi v same programe in jih oblikovati po sodobnih zahtevah.

Tako kot drugod so tudi v visokem šolstvu ustrezni družbe-

no-gospodarski odnosi tisto področje, ki lahko pripomore do izboljšav. Marsikaj bo treba izboljšati pri svobodni menjavi dela, stvarno oceniti izobraževalne, raziskovalne in umetniške dosežke, ki jih prispeva visoko šolstvo k rasti gospodarstva in razvoju drugih področij. Odgovorili naj bi na vprašanje, kje so v resnici možnosti za neposredno svobodno menjavo dela v visokem šolstvu. Že zdaj pa je jasno, da je za izboljšanje gmočnega položaja visokega (tako kot vsega) šolstva odločilna hitrejša rast družbenega proizvoda. Prispevek visokega šolstva naj bi ocenjevali predvsem z merili za kakovost, ne pa za količino, saj bi le tako odpravili linearno obravnavanje vseh programov ne glede na njihov dolgoročni pomen in razvoj.

Slabosti, ki so se nabrale v visokem šolstvu v desetletjih njegovega razvoja — premalo učinkovito in smotno izobraževanje, razdrobljeni programi idr., nalagajo veliko dela tudi posebnim izobraževalnim skupnostim: te naj bi izoblikovale take normative za vrednotenje vzgojno-izobraževalnih storitev,

ki bodo spodbujali učinkovitost in kakovost vzgojno-izobraževalnega in raziskovalnega dela, usklajevali pa naj bi jih v Izobraževalni skupnosti Slovenije.

Veliko bo treba narediti tudi za izboljšanje učinkovitosti izobraževanja in zmanjšanje osipa — s spopolnjevanjem sistema, z novimi metodami usmerjanja v visokošolski študij in med njim, smotnim povezovanjem programov srednjega in visokega šolstva itn.

Tudi odpiranje visokošolskih vrat sposobnim kadrom, vzgoja mladih pedagoških in znanstvenih delavcev, prehajanje najspodobnejših strokovnjakov iz organizacij združenega dela v visoke šole in obratno, sodelovanje med raziskovalnimi organizacijami in visokimi šolami, bo zahtevalo denar, pa tudi drugačno razvrstitev ur v programih in še marsikaj.

Največ sprememb v novi visokošolski reformi čaka pedagoško izobraževanje, ki ima zaradi tega tudi največ težav in nerazčiščenih vprašanj. Postopno uvajanje programov in njihova primerna razmestitev naj bi potovanje do reformnih ciljev olaj-

šalo, ustrezne institucije pa skrbele za strokovnost in pravarnost študentov — da bi študij končali pod pogoji, katerimi so se vpisali.

Številni razvojni problemi jajo tudi ustrezno samoupravo organiziranost visokega šolstva in njegovo povezovanje z raziskovalnimi organizacijami.

Vpis prvega rodu študentov srednjega usmerjenega izobraževanja v nove visokošolske programe sklepa torej postopno visokošolske reforme, tisti, ki natančneje spremljajo njen potek, zatrjujejo, da je nesla veliko dobrega — posebej poudarjajo pozitiven dialog med uporabniki in izvajalci — in gotovila načrtovano postopno uvajanje usmerjenega izobraževanja. Zda so na vrsti izražanje programov in skrb za dodaten denar. Šele na takih stvarnih meljih bo mogoče reformi nadaljevati. Sledila naj bi kakovostna prenova z vsemi daljšimi sežnimi posegi in velikimi zahvami. Take korenite spremembe pa zahtevajo ponavadi kar obdobje.

MARIJANA KUNEJ

Posvetovanje ob 10-letnici celodnevne šole

Naša celodnevna osnovna šola praznuje sicer skromen, vendar pomemben jubilej. Mineva že deset let, odkar je začelo delovati prvih šest celodnevni šol. Te so: France Bevk Ljubljana, Biba Röck Titovo Velenje, Dobrova pri Ljubljani, Josip Broz Tito Predoslje pri Kranju, Pod Grasko goro pri Slovenj Gradcu in Boris Kidrič Kidričevo. Te šole in učitelji zaslužijo še posebno priznanje, saj so prevzeli nekatere nove naloge in začeli razvijati in uresničevati bogatejši program vzgojno-izobraževalnega dela za vse učence. Tem se je postopno pridružilo še več šol, zlasti do leta 1980, ko se je njihovo število razširilo že preko 10 odstotkov. V zadnjih letih pa narašča število celodnevni šol počasneje. V šolskem letu 1984/85 poteka celodnevno delo v 151 osnovnih šolah; vanj je vključenih 33.323 učencev (14,7 % vseh osnovnošolcev). V podaljšanem bivanju pa je v 323 šolah 27.302 učenca (12 %). Tako je v obe vrsti razširjenega vzgojno-izobraževalnega dela vključenih 60.625 učencev (26,7 %); to

pomeni, da smo srednjeročna planska prizadevanja uresničili. Pri tem pa pripomnimo, da so razlike v številu učencev, ki so v celodnevni šoli v posameznih občinah verjetno le prevelike. Kljub stabilizacijskim prizadevanjem je treba to še posebno poudariti. Več kot 25 % učencev je v obe obliki celodnevne dela vključenih samo v 28 občinah, v osmih pa jih je celo manj kot 10 % (Ajdovščina, Cerknica, Dravograd, Grosuplje, Kamnik, Lenart, Slovenj Gradec, Šentjur pri Celju).

Na posvetovanju naj ne bi prikazali samo nekaterih dosežkov naše celodnevne šole, pač pa tudi težave, ki nastajajo pri njenem razvoju in njeno vlogo pri nadaljnji vsebinski in organizacijski rasti naše enotne osnovne šole. Opozorili naj bi tudi na usposobljenost in motivacijo učiteljev za uvajanje prvih celodnevne šole v vse osnovne šole. Še posebno pa bo treba opredeliti odnos družbe do nje v zdajšnjih težkih gospodarskih razmerah.

Pripravo na posvetovanje vodi pripravljalni odbor pri Koordinacijskem odboru za uvajanje

celodnevne šole pri RK SZDL. Posvetovanje bo v četrtek, 28. 3. 1985, in sicer dopoldan v Kranju v dvorani občinske skupščine. Po uvodnem govoru tov. Andreja Marince o družbeni vlogi celodnevne šole bosta sledila še strokovna referata o dosežkih naše celodnevne šole in njenih nadaljnjih razvojnih nalogah. V imenu skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije oziroma Odbora za osnovno izobraževanje bodo podelili najzaslužnejšim posameznikom, društvom, odborom in najboljšim celodnevni šolam posebna priznanja. Popoldan bo potekalo delo na petih celodnevni šolah, in sicer v: COŠ Josip Broz Tito, Predoslje pri Kranju (tema: Ce-

lodnevna šola in družina), COŠ Bratstvo in enotnost, Kranj (družbljanje dela osnovne šole), COŠ Helena Puhar, Kranj (Vloga celodnevne šole pri usabljanju otrok z motnjami v zvoju), COŠ Gorenjski odri, Žirovnica (Delovna vzgoja), COŠ dr. Janez Mencinger, Bistrica Bistrica (Fleksibilna organizacija celodnevne šole), Posvetovanja se bo udeleželo okoli 300 učiteljev, ravnateljev, strokovnih in družbenopolitičnih delavcev pa tudi staršev, mentorjev in predstavnikov društva proizvoznih delovnih organizacij. Gradivo s posvetovanja bo celoti objavljeno v Vzgoji in izobraževanju.

M. A.

ODMEV NA ODPRTO PISMO

Učiteljevo delo
v celodnevni osnovni šoli

Učiteljice Celodnevne osnovne šole Selca nad Škofjo Loko razumemo in v celoti podpiramo stališča tovarišic iz Celodnevne osnovne šole Ivana Nemca Vojka v Radencih, ki so jih napisale v odprtem pismu Koordinacijskemu odboru za uvajanje celodnevne osnovne šole (glej Prosvetni delavec št. 3-85), saj delamo same v podobnih razmerah.

Zato nestrpnost pričakujemo odgovor Koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole.

Otroci naj imajo prednost

Iz razprave o Analizi razvojnih možnosti družbenega varstva otrok v SR Sloveniji do leta 2000 s posebnim poudarkom na razvojnih možnostih v obdobju 1986—1990

Zaostren gospodarski položaj vpliva na vse razmere življenja in dela. Povsod se kopijejo težave, ki jih povzroča vse bolj skopo odmerjeni denar. Vsa področja so prizadeta, neodpušljivo pa je, da zdajšnja kriza ne prizanaša niti družbenemu varstvu otrok.

Za primerjavo: od leta 1980 se je vse bolj zmanjševala vsota denarja, namenjena otrokom; zdaj ga je za družbeno varstvo otrok namenjeno že za tretjino manj. Osební dohodek se je od leta 1980 do 1983 povečal za 108 odstotkov, stroški za otroka pa so narasli kar za 150 odstotkov. To pa še ni vse. Veliko več pove ugotovitev, da se čedalje bolj zmanjšujejo možnosti, da bi delovni ljudje lahko soodločali o razporejanju denarja. Zato je razumljivo, da se Skupnost vzgojno-varstvenih organizacij SR Slovenije odločno zavzema za to, naj se tudi v zdajšnji krizi zagotovi prednost otrokom. Tako so menili v razpravi na posvetu o Analizi razvojnih možnosti družbenega varstva otrok v SR Sloveniji do leta 2000 s posebnim poudarkom na razvojnih možnostih v obdobju 1986—1990. (Posvet je pripra-

vila Skupnost VVO SR Slovenije.) Ta pomembni dokument — pripravil ga je Centralni zavod za napredek gospodinjstva — je temeljno strokovno gradivo za pripravo srednjeročnih in dolgoročnih planskih dokumentov. Javna razprava o njem bo trajala do 15. aprila.

Razpravljalci so poudarjali, da bo kljub težavam mogoče izboljšati kakovost vzgojnega dela in širiti vzgojne programe zunaj dnevnega varstva, saj je bilo v letih od 1970 do 1980 namenjeno temu področju veliko denarja. Potrebno pa bo tudi veliko prizadevanosti in domiselnosti ob dejavnosti, pri tem pa naj bi se še bolj povezali starši, vrtci, krajevne skupnosti in organizacije združenega dela.

V razpravi so podprli dokument, ki priznava pomembno vlogo družbenega varstva in vzgoje otrok. Dejavnost je postala nenadomestljivo dopolnilo družinske vzgoje in dobrodošla pomoč zaposlenim materam.

Ker ima današnja družina vse manj časa za vzgojo, saj si mora iskati dodatne vire zaslužka in se ubadati z mnogimi težavami, bi bilo prav, da bi vrtci organizirali

vzgojne programe, predvsem malo šolo takrat, ko so starši na delu. Tako bi omogočili družini, da vsaj prosti čas preživi skupaj.

Razprava je poudarila vlogo znanstvenoraziskovalne dejavnosti pri razvoju predšolske vzgoje. Res je namreč, da je znanstvenoraziskovalna dejavnost preveč razdrobljena in neživljenjska, še posebno zato, ker ne dobiva ustreznih pobud iz življenja vrtcev. Glede različnih vzgojnih programov pa smo slišali, da bi bilo treba z dogovorom natančno določiti, kaj naj bi financirale samoupravne interesne skupnosti, kaj bi lahko ponudili vrtci in kaj bi lahko po dogovoru izpeljali starši. In še domiselni predlog: do manjših skupin otrok, ki bivajo v oddolnih krajih, naj bi prihajale vzgojiteljice. Tako vzgojno delo bi postalo sestavina skupnega programa in bi ga morali tudi normativno opredeliti. Prav bi bilo ponovno pregledati normative in morda sprejeti predlog, da bi se pri številu otrok na oddelku upošteval zdravstveni normativ iz leta 1980. Ne bi smeli dovoliti, da so ponekod napol prazne igralnice (ker so starši vzeli

otroke iz vrtca), drugod pa natrpaje. Razpravljalci so menili, da bi bilo treba čimprej začeti pripravljati različne vzgojne programe in izoblikovati predge; skupnosti otroškega varstva bi morale izračunati, kolikšne stanejo mala šola v dnevnem varstvu in zunanja njega pa tudi vzgojni programi. V prihodnosti naj bi namenili več pozornosti strokovnemu usposabljanju rulinj in njihovih mentorjev, normativi opredelili družinsko varstvo za najmlajše.

Razpravljalci so izrazili zaskrbljenost ob misli, da bo starši v prihodnje izbirali plačane programe male šole — škodo otrok. Glede poročkega dopusta pa so menili, naj podaljšanje le-tega načrtujejo bolj prožno, dolgoročno, sicer utegne zgoditi, da bo zmanjšanje denarja za vse druge programe. Tako bi bilo oškodovanih 200.000 predšolskih otrok.

V razpravi smo slišali tudi pombo, ki je zadel v živo: vzgojiteljice je po 28 letih delovne dobe ovrednoteno takodobni ta delavka enak osební hodek kot snazilka.

TEA DOMINKO

SE O DRUŽBENO-MORALNI VZGOJI NA NAŠIH ŠOLAH

Čas za primerne rešitve

Toda razvoj socializma ima materialno spodbudo le za svojo podlago, socialistični odnosi med ljudmi ali socialistični humanizem in lik socialističnega človeka pa so nujno plod velikih vzgojnih naporov... (Dr. Jože Potrč: O socialistični etiki in morali, str. 415)

Zadnje čase se znova pojavlja vprašanje, ali nam je družbeno-moralna vzgoja kot poseben predmet potrebna.

Razlogi, na katere se sklicujejo tisti, ki zagovarjajo ukinitve, so različni, lahko bi jih razvrstili v tri skupine:

— Socialistični sistem že sam po sebi zagotavlja pravilno in uspešno družbeno-moralno vzgojo, zato nam poseben predmet ni potreben.

— Vsi predmeti morajo družbeno-moralno vzgajati, zato je poseben predmet odveč.

— Predmet družbeno-moralna vzgoja ni dal zaželenih uspehov. Vse preveč se je posredoval v postal ura predavanja ali moraliziranja. Učiteljem povzroča težave, učenci ga ne marajo. Učni načrti in učbeniki niso ustrezni, potrebnih priročnikov ni.

Prvi dve skupini ugovorov sta manj, kolikor je staro prizadevanje za ta predmet, kritike tretje skupine pa so nastale predvsem v zadnjem času na podlagi razčlenitve in preučevanja šolske prakse.

Poglejmo, ali so omenjena stališča in kritike lahko tehten razlog za ukinitve predmeta, ki nam si ga priborili z veliko težavo in ki nam pomeni dragoceno sedanjino marksistične vzgoje, ki temelji na družbeno-moralni podlagi za vzgojo prihodnjega samoupravljalca.

Žal je med pristaši stališča, da socialistični sistem že sam po sebi dovolj moralno vzgaja, tudi precej marksistov. Toda kriza moralne, ki se pojavlja na različnih področjih našega družbenega življenja, prepričljivo dokazuje, da ni tako, in da bo potrebno še veliko truda za uspešen razvoj in utrditve moralne odgovornosti. Del teh prizadevanj pa nujno vodi tudi med naloge šole. Seveda bi bilo zelo narobe, če bi

samo od šole pričakovali, da bo odpravila negativne pojave v naši družbi. Toda začeti je treba dovolj zgodaj.

Pristaši druge skupine ugovorov pa enačijo moralno vzgojo kot načelo in moralno vzgojo kot predmet. Res je, da mora šola v vseh predmetih družbeno-moralno vzgajati. Toda eno je priložnostno, mimogrede opozarjati učence na lepe odnose in pravilno ravnanje, drugo pa je, če v učencih postopno in načrtno razvijamo in utrjujemo temelje socialistične morale, to pomeni, da bo učenec norme socialistične morale ne le poznal, temveč jih bo tudi sprejel za svoje in se po njih ravnal. Seveda pa se nam bo to posrečilo le, če bomo izhajali iz okolja, v katerem otrok živi, in upoštevali otrokovo razvojno stopnjo, svet njegovih izkušenj, znanja, opažanj, razmišljanj, stisk in dvomov, si vzeli tudi dovolj časa za odkrite pogovore z njim.

Za tretjo skupino razlogov za ukinitve pa je značilno, da so zrasli iz razčlenitve in preučevanja šolske prakse in jih bo nujno upoštevati. Vendar pa niso in ne morejo biti razlog za ukinitve predmeta družbeno-moralne vzgoje. Saj tudi pri drugih predmetih ugotavljamo, da ne dajejo zaželenih uspehov, da povzročajo težave učiteljem in učencem, da ni ustreznih načrtov in učbenikov, pa vendar nikomur ne pride na misel, da bi jih zaradi tega ukiniteli.

Verjetno smo tudi pozabili, koliko truda in časa je bilo potrebno, da se je predmet uvrstil v predmetnik osnovne šole. Živo se še spominjam posveta, ki ga je leta 1950 sklical Ministrstvo za prosveto, da bi razpravljali o moralnem pouku in filozofiji. Mnogi so že na tem sestanku nastopili z utemeljitvami prve in druge od navedenih skupin. Žal nismo prodrli s predlogom, da bi začetek izbrali petdeset najboljših učiteljev, ki bi z vsmo in naklonjenostjo začeli poučevati ta predmet, njihove izkušnje pa bi nam bile dragoceno izhodišče za nadaljnje delo. Tako je bil leta 1952 uveden predmet pouka družbeno-moralne vzgoje brez potrebnih poprejšnjih izkušenj in priprave v vse razrede osnovnih

in srednjih šol z eno uro na teden. Poučevali so razredniki. Kljub raznim težavam in seminarjem je bilo delo težavno, posebno tam, kjer so poučevali razredniki, ki predmetu niso bili naklonjeni. Tam, kjer so razredniki doumeli smisel in vrednost predmeta, in so zanj skrbno pripravljali, upoštevali otrokovo razvojno stopnjo, pa so se kmalu pokazali razveseljivi uspehi. Učenci so predmet sprejeli z navdušenjem, šteli so ga za svojega, saj jim je dajal, česar drugod niso dobili; pri tem predmetu so lahko po mili volji spraševali, se pogovarjali, skupaj razmišljali. Skratka, segel jim je do srca.

Kljub temu je bil predmet leta 1956 črtan iz predmetnika in spet je bilo potrebno precej truda, da so ga ponovno uvedli leta 1958. Žal le v sedmem in osmem razredu osnovnih šol. Čeprav je bil učni načrt skrbno pripravljen in so bila napisana dokaj podrobna navodila, učiteljem ni bilo lahko. Vse premalo so bili deležni ustrezne pomoči in priznanja.

Položaj se je izboljšal (vsaj na mariborskem območju), ko je bila na Pedagoški akademiji v Mariboru ustanovljena katedra za družbeno-moralno vzgojo; ta je skrbno spremljala delo učiteljev, prirejala posvete in seminarje ter kandidate tudi s hospitacijami in nastopi pripravljala za praktično delo v šoli. Toda dogajalo se je (in se še dogaja), da diplomanti te katedre niso poučevali družbeno-moralne vzgoje, ker so morali ta predmet prepustiti učiteljem, ki so imeli premalo »svojih« ur.

V sedanjih razpravah o družbeno-moralni vzgoji smo zvedeli le malo določnega o slabostih in pomanjkljivostih predmeta, le malo je bilo besed učiteljev. Nihče tudi ni postavil vprašanja, ali nismo predmetu, ki mu po-

stavljamo tako pomembne cilje, morda odmerili le premalo časa.

Kaj torej storiti? Upravičene kritike je treba upoštevati in se nemudoma lotiti izboljšav. Pri tem se bomo morali opreti na izkušnje dobrih učiteljev ter poiskati pomoč pedagogov, psihologov in sociologov. Vsi učitelji bi morali dobro poznati načrt družbeno-moralne vzgoje od 1. do 8. razreda, knjiga dr. Jožeta Potrča O socialistični etiki in morali pa bi bila lahko vsem dober priročnik in dragocen pripomoček.

Učitelji predmeta družbeno-moralna vzgoja bi morali imeti stalno, načrtno pomoč. Predvsem pa bo treba razmisliti o tem, kako predmet čimbolj približati učencem. Zato bi morali ta predmet učiti le učitelji, ki so mu naklonjeni in imajo otroke radi.

Tudi učitelje bo treba šolati tako, da bodo dovolj usposobljeni ne le strokovno, temveč tudi pedagoško, psihološko in metodično. Morda bi ne bilo odveč, da bi za to delo usposobili vse učitelje.

Dr. Jože Potrč je v omenjeni knjigi poudaril »... To pomeni praktično, da moramo tudi etiko storiti samostojno, jo gojiti na vseh fakultetah, ki vzgajajo družbene delavce, a zlasti na vseh filozofskih fakultetah in na višjih ter srednjih pedagoških šolah, da izoblikuje vzgojitelje, ki bodo vzgajali našo mladino na vseh stopnjah šolanja v socialističnem pogledu na svet.« (Stran 29.) Veliko bi lahko rešili zdaj, ko prehajamo na visokošolsko izobraževanje učiteljev osnovnih šol. Žal je v novih predlogih premalo ur za pedagoško-psihološke predmete in za praktično delo v razredu. Med skupnimi predmeti pa je socialistična etika kot samostojen predmet celo izpuščena.

DRAGA HUMEK

Kipar Vincentino Michetti: Jokajoča deklica. Mednarodno znani umetnik je pred nedavnim razstavljal v Mednarodnem centru sodobne umetnosti v Parizu.

Kako doživljajo učenci samoupravljanje s temelji marksizma

Čeprav mineva deset let, odkar je bilo v srednje šole uvedeno predmetno področje, imenovano samoupravljanje s temelji marksizma, še zmerom lahko

trdimo, da so zelo različni pogledi (mnogokrat žal tudi povsem neupravičeno kritični) na vlogo tega predmetnega področja. Spopadamo se z različnimi,

mnogokrat povsem neutemeljenimi kritikami; te poslušajo vlogo samoupravljanja s temelji marksizma ali povsem popačiti ali pa to predmetno področje celo izriniti iz srednje šole.

Kakšne so te kritike in kaj poskušajo zagovarjati? Razvrstimo jih lahko takole: »Revolucionarni pragmatisti, empiriki, aktivisti trdijo, da je vsaka pedagogizacija marksizma in samoupravljanja nesprejemljiva, ker ubija njegovo revolucionarno dušo. Pravijo, da se človek moralno, samoupravno in marksistično vzgaja samo v akciji, samo v položaju, samo iz dela.

Takšnega stališča ne morem sprejeti. Mislim, da ima vsaka akcija svojo racionalno podlago, svojo spoznavno razsežnost. Če te nima, se prepričanja brez spoznanja lahko kaj hitro izrodijo ali v slepi dogmatizem ali pa se hitro obrača plašč po vetrovih, ki pihajo.

Varuhi nedotakljivosti izvirnega marksizma sodijo, da vsako posredovanje že omadežuje in izkrivlja izvirnost marksizma. Strogo vzeto, tudi ti varuhi ne bi smeli nič pisati in govoriti o marksizmu, ker je že tudi to pravzaprav posredovanje in interpretacija.

Navidezni prijatelji marksizma in samoupravljanja skrivajo svojo željo, naj se marksizem in samoupravljanje kot revolucionarna družbena misel in praksa izrineta iz šole v zaskrbljenosti, da se marksizem in samoupravljanje v šoli kvarita.

Potem so zagovorniki ozkega disciplinarnega načina obravnave samoupravljanja in marksizma, ki ga utapljajo v seštevku posamičnih disciplin. Mislim, da je marksizem v svojem bistvu naddisciplinaren, nov zgodovinski zasnitek, nov vzorec enotnosti znanosti. Brez dvoma se marksizem in samoupravljanje kot integralna družbena misel in kot univerzalni družbeni odnos, ki se uveljavlja na vseh področjih našega življenja, ne more utesniti v posamične šolske predmete, pa če je še tako večdisciplinarno zasnovan. To smo nenehno poudarjali že ob samem začetku uvajanja samoupravljanja s temelji marksizma.

Potem je tu še kritika, ki izhaja iz nasprotja med metodo in vsebino marksizma, češ da je marksizem samo metoda in zato poseben predmet ni mogoč in smisel. Marksizem ima tudi svojo vsebino in ne samo svoje metode.

Zanimiva je še zadnja kritika; v njej čudovit skupni jezik govorijo vneti očističevalci družbenih znanosti vsake ideološkosti in tisti iz teoloških krogov, ki trdijo, da so za znanstveno šolo, ne pa za marksistično—znanstveno šolo, kajti marksizem ni znanstven in zato v šoli nima kaj iskati, je samo ideologija in neko vrednotenje. (Dr. Andrej Kirn, Učitelj samoupravljanja ne more biti apologet, Komunist, Ljubljana, 1. februarja 1985, str. 4.

Po prikazu bistvenih trditev, katerih zagovornice so različne zdajšnje kritike predmetnega področja samoupravljanje s temelji marksizma, je vendarle smotno postaviti vprašanje: Kako doživljajo resnično vlogo samoupravljanja s temelji marksizma mladi, torej tisti, ki jim je to predmetno področje tudi namenjeno? Smotno je vprašati, kaj vse vpliva na zanimanje ter motivacijo mladih za to predmetno področje? Da bi lahko odgovorili na vsa ta vprašanja, si oglejmo nekatere izsledke raziskovalne naloge z naslovom Vloga informiranja v procesu

razpravljamo

oblikovanja socialnih vrednot in stališč — aplikacija na informiranja v procesu oblikovanja socialnih vrednot in stališč — aplikacija na informiranje učencev v predmetnem področju STM, ki jo je v letu 1984 na FSPN opravila Katedra za študij samoupravljanje s temelji marksizma.

Doslej je bila opravljena prva faza te raziskovalne naloge. V njej je sodelovalo 332 srednješolcev iz sedmih srednjih šol za družboslovje. Sodelovali so srednješolci iz Ljubljane, Ljutomerja, Celja, Črnomlja in z Jesenic, iz Nove Gorice in Kopra. Kot glavni metodološki instrument za zbiranje podatkov je raziskovalni nalogi koristilo učencevo anonimno izpolnjevanje anketnega vprašalnika med vzgojno-izobraževalnim delom pri predmetnem področju samoupravljanje s temelji marksizma. Druge razrede družboslovne usmeritve na srednjih šolah za družboslovje — v teh so srednješolci izpolnjevali anketni vprašalnik — smo izbrali naključno. Na vsaki srednji šoli za družboslovje sta bila za izvedbo anketiranja, potekalo je v maju in v juniju 1984, naključno izbrana 2. a in 2. b razred družboslovne usmeritve, le na srednji šoli za družboslovje v Kopru (kjer je malo učencev v družboslovni usmeritvi) samo 2. a razred. Vseh anketiranih razredov skupaj je bilo torej 13.

Izsledki navedene raziskovalne naloge so opozorili na naslednje:

— Nekateri učenci srednjih šol za družboslovje se učijo samoupravljanje s temelji marksizma predvsem zato, da ne bi dobili slabe ocene; toda takih je bolj malo. (Od 332 anketiranih srednješolcev je temu zunanjemu motivu pripisalo najpomembnejšo vlogo za učenje samoupravljanja s temelji marksizma 31 srednješolcev.)

— Samo en anketiran srednješolec se uči samoupravljanje s temelji marksizma predvsem zaradi tega, da bi se lahko z dobro oceno postavil pred svojimi prijatelji.

— Večino anketiranih srednješolcev spodbuja k učenju samoupravljanje s temelji marksizma to, da se pri tem predmetu lahko seznanijo z obravnavo aktualnih, zanimivih spornih problemov, ki jih nenehno prinaša družbeno življenje. (Od 332 anketiranih srednješolcev je pripisalo temu motivu za učenje samoupravljanje s temelji marksizma najpomembnejšo vlogo 219 srednješolcev.)

— Motiv, povezan s prejšnjim, da so učne vsebine predmeta samoupravljanje s temelji marksizma pomembne za učenje nadaljnje življenje, je pri anketiranih srednješolcih sicer nakazan, čeprav večina ne meni tako. (Od 332 anketiranih srednješolcev je pripisalo temu motivu za učenje samoupravljanje s temelji marksizma najpomembnejšo vlogo 81 srednješolcev.)

Ob koncu tega zapisa naj poudarim še tole: dobljeni izsledki raziskovalne naloge so opozorili, da so pri motiviranju učenca za učenje samoupravljanje s temelji marksizma zelo pomembni tudi različni učiteljevi metodični prijem. Le-ti pa so lahko za učenca tem bolj uspešni, čim bolj jih sestavljajo dejavne življenjske oblike in metode učiteljevega dela, namesto klasičnih. Takšne oblike in metode dela pa pri predmetnem področju STM že prodirajo v pedagoško prakso. To pa pomeni, da si predmetno področje STM tudi pri učenju že utrjuje svoj življenjski položaj.

ALOJZIJA ŽIDAN

Novo v obrambni vzgoji

Zavod SR Slovenije za šolstvo in Republiški sekretariat za ljudsko obrambo sta pred dnevi poslala srednjim šolam navodilo, naj uvrstijo v program obrambe in zaščite in v obrambne krožke vsebino dveh sistemskih dokumentov: Vprašanja nadaljnega razvoja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in Smernice za obrambo SFRJ pred agresijo in strategijo oboroženega boja.

Vsebinska teh dokumentov ni pomembna le za nadaljnji razvoj naših oboroženih sil, temveč tudi za mladino, delovne ljudi in občane, da bodo uspešneje uveljavljali zasnovo splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Dokumenta poudarjata, kako pomembne so priprave za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, pojasnjujeta naše temeljne opredelitve do splošnega ljudskega odpora in oboroženega boja glede na družbeno-politična izhodišča in družbenogospodarske možnosti ob pripravah družbe na splošno ljudsko obrambno vojno.

Ta pomembna vsebina je uvrščena tudi v letošnji program obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in

občanov, ki se v nekaterih občinah že uresničuje.

Ker imajo učiteljski zbori pomembne naloge pri včlenjevanju obrambne in samozaščitne vsebine v učno-vzgojni proces, bi bilo prav, da bi to vsebino v primerni obliki obravnavali tudi v vseh osnovnih šolah. Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je skupaj z DDU Univerzum Ljubljana pripravil v ta namen nekatere informacije, potrebne informacije in pomoč za izvedbo tega izobraževanja pa lahko dobijo šole pri občinskih organih za ljudsko obrambo.

Le široko zasnovana izobraževalna akcija bo pripomogla, da bodo vsebinsko teh dveh dokumentov spoznali vsi, ki se ukvarjajo s splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito; mladina, delovni ljudje in občani. Po naši zasnovi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ima namreč na tem področju vsak delovni človek in občan svoje mesto in svojo odgovornost tako v obrambnih pripravah kot v uveljavljanju doktrine splošne ljudske obrambne vojne in zamisli o oboroženem ljudstvu.

I. H.

dogodki
novosti

DIDACTA '85

Šola je življenje
sámo

PRIHODNOST POTREBUJE ZNANJE je bilo temeljno vodilo **DIDACTE '85**, ki je bila v Stuttgartu med 25. februarjem in 1. marcem letos.

Mednarodna razstava učbenikov in učil je prikazala široke možnosti, ki jih imamo vsi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa, da bi uspešneje uresničevali cilje, opozorila pa je tudi na odprtost do izobraževanja in izpopolnjevanja odraslih ter prikazala možnosti na področju interesnih dejavnosti in v prostem času.

Se vedno je v ospredju učbenik, ta najstarejši, a nepogrešljivi učni pripomoček, čeprav prodira v šolo sodobna tehnologija. Ta ne izpodriva knjige, marveč ji poleg dosedanje vloge daje še novo: vlogo sopotnice (tehnike) in vlogo samostojne vrednote s poglobljeno vsebino.

Razstava v enakem razmerju kot ponuja tudi opozarja, da potrebujemo ljudi, ki bodo z občutkom za tehniko in človeka osredotočili težnje obeh v sedanjosti in prihodnosti.

Na razstavnem prostoru smo ob pogledu na prastare šolske klopi segli nazaj v zgodovino in se zrozili. Še v sosednjem prostoru pa smo uživali ob pogledu na najsodobnejše šolsko pohištvo. Med mizami in stoli smo si ogledovali stojala, podstavke, police ipd. iz različnih materialov. Kot vsakdanje učilo me je posebno pritegnil grafoskop, ki ni oddajal ne zvoka ne vročine. Prosojica na njem je bila iz različnih snovi.

Da bi bilo nasprotje med stari in novim čim večje, so za pregrado razstavili računalnike in monitorje. Potekali so učni programi in obiskovalci so z užitek reševali naloge in odgovarjali tako, da so se s prsti dotikali zaslonov na mestih, kjer so našli pravi odgovor. Komunikacijo z računalnikom so torej vzpostavili že z lahkim dotikom zaslona, ne da bi preučevali tastaturo. Programi so bili z različnih predmetnih področij.

Videli smo veliko preprostih didaktičnih igrač za predšolske otroke, preprostih učil za elementarno stopnjo in zapletenih učil za višjo stopnjo osnovne šole ter shem, reliefov, naprav in aparatov za srednje šole. Največkrat so razstavno gradivo popestrili z računalniškimi prikazom.

Posebnost razstave je bila stojnica z roko robota, ki jo je bilo mogoče krmiliti z igralno palico. Roka je risala predmete, pobirala, prenašala, dele sestavljala in odnašala. Med robotom in krmilom je bila steklena pregrada.

Bilo je veliko bleščečih projekcij, avtomatov z raznobarnimi lučkami, največ prostora pa je bilo namenjeno učbenikom in delovnim zvezkom. Zanimivi so bili zlasti delovni zvezki. V njih je zajeta problematika učne snovi nenavadno mikavna. Tisk in slikovna oprema učenca estetsko oblikujeta, zaporedje in vsebina nalog pa ga navajata na ustvarjalno in vztrajno delo. Posledica take delovne metode je razvoj otrokove zdrave samozavesti in dostojanstva. Tako bi moralo biti povsod v šoli! Učna snov naj bo sredstvo za oblikovanje razvijajoče se osebnosti in šele nato cilj, ne pa edini cilj.

Poleg osnovnošolskih in srednješolskih učbenikov smo videli učbenike in drugo literaturo še za glasbene šole od predšolske do akademske stopnje, za posebne šole, za razne cerkvene šole in univerze. Predstavile so se številne nemške založbe, založbe iz Londona, Haaga, Prage, Tokija, z Danske, iz Italije in drugod.

V literaturi, ki ni neposredno povezana s šolo, je namenjena posebna pozornost alkoholizmu. Raziskave so namreč pokazale, da 15 % nemške mladine med 12. in 14. letom uživa alkohol redno ali priložitno, med 15- do 17-letniki pa se povzraja odstotek uživalcev na 51. Poziv je namenjen staršem.

Obiskovalca mednarodne razstave presene misel, da sta drugo učenec in učitelj spoštovana. Učitelj ima na voljo množico učnih pomagal, da ni v zadregi, zato v domačih pripravah lahko premišljeno izbira metodo, razmišlja o posameznih učencih, o starših in še marsičem. Vsak nemški učenec pa ima na svoji šolski mizici nemški pravopis, ki ga ni sam kupil, a ga vzame v roke, kadarkoli je v dvomu. Zanj torej ne obstaja šola za življenje, marveč življenje samo.

Koliko lažje in uspešnejše je učiteljevo delo v takih okoliščinah! Naš učitelj pa se še vedno zgublja doma v risanju, izrezovanju in lepljenju ter vsak po svoje nekaj išče in se trudi za šolo. Kljub vsemu mu je ob koncu meseca nerodno, saj v aktivni dobi bolj ali manj životari, če se upokoji, pa z mesečnimi prejemki ne more poravnati stroškov v domu za ostarele občane. Tudi naš učenec ni na boljšem. Za vsak predmet smo mu predpisali obilico snovi, zdaj pa skrbno pazimo, da le ne bi dobil občutka, da zmore.

Po ogledu razstave mi je bilo kljub obilici novega, lepega in koristnega tesno.

VIDA VARGA

OB KRIZI IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Vzroki in krivci

Čim bolj se časovno odmikamo od začetka reforme, tem bolj odkrito in kritično razpravljamo tudi o njenih pomanjkljivostih in neuresničenih pričakovanjih. Med slednje sodi tudi zastoj izobraževanja odraslih, ki ogroža celotno uresničenje reforme. Ker je izobraževanje odraslih bistveni del sodobno zasnovanega sistema vzgoje in izobraževanja, ne moremo govoriti o uspešni reformi, dokler ne uresničimo tudi zamisli o nenehnosti izobraževanja in ne zagotovimo izobraževanju odraslih enakovrednega mesta v sistemu in praksi izobraževanja.

Te ugotovitve so bile ponovno poudarjene na seji Sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL, ki je 4. 3. 1985 razpravljal o izobraževanju odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. Gradivo je pripravilo Andragoško društvo Slovenije, udeležencem na seji pa ga je predstavil predsednik društva Zoran Jelenc.

Če so prejšnja leta še marsikateri, katerih pogled ni segal onkraj plovov ustaljenega šolskega sistema, z omalovaževanjem obravnavali zastoj in nazadovanje izobraževanja odraslih, je takih ljudi danes čedalje manj. Vedno bolj se zavedamo, da je permanentnost izobraževanja in vzgoje perspektiva sodobnega človeštva in tudi naše družbe. Krizo izobraževanja odraslih moramo torej obravnavati z yso resnostjo in odgovornostjo ter poiskati prave vzroke in krivice zanj.

Pred desetimi leti se je izobraževal vsak drugi odrasli Slovenec, zdaj se izobražuje ob delu komaj 16 % odraslih, je poročala na seji dr. Ana Krajnc. Manjše so želje odraslih po nadaljnjem izobraževanju, pa tudi celotno družbeno ozračje mu je manj naklonjeno. Kot da bi opešala motivacija za izobraževanje. To se lahko zgodi samo tam, kjer znanje in izobrazba nista prav vrednotena in kjer se prispevek znanja k delovnim uspehom ne nagraduje ustrezno. Če smo zašli

v take razmere, moramo iskati vzroke in rešitve, saj bi tak odnos do znanja škodoval celotnemu sistemu vzgoje in izobraževanja.

Upravičeno zaskrbljenost zbuja podatki, da v mnogih gospodarskih panogah še danes zlahka priznavajo usposobljenost za delo celo mlajšim delavcem, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe. Po popisu prebivalstva iz leta 1981 je bilo npr. med delavci s priznanim višjo in visoko strokovno usposobljenostjo kar tretjina takih, ki niso imeli višje ali visoke izobrazbe (pri višji strokovni usposobljenosti je znašal preseček 20.700, pri visoki pa 13.300). Tudi v območju srednjega izobraževanja ni drugače, saj ima »interna kvalifikacija« že tridesetletne korenine v marsikateri delovni organizaciji. V nekaterih gospodarskih panogah je povprečna stopnja izobrazbe zaposlenih dokaj klavna, če pomislimo, da smo na pragu znanstveno-tehnične revolucije. Povprečje let šolanja znaša pri zaposlenih v gozdarstvu komaj 8,14 leta v črni metalurgiji 8,18 leta, v kmetijstvu 8,72 leta, v gradbeništvu 8,96 leta, v gostinstvu 8,97 leta itd. V nekaterih dejavnostih je mnogo boljše: v trgovini 10,42, v bančništvu 11,69 leta itd.

Tako stanje bi moralo spodbuditi uporabnike in izvajalce, da bi v vsaki posebni izobraževalni skupnosti preučili izobrazbeno raven zaposlenih in potrebe prihodnjega razvoja. Na tej podlagi bi morali pripraviti srednjeročne in dolgoročne načrte ter predvideti potrebne ukrepe za spodbujanje zaposlenih k nadaljnjemu izobraževanju. Leta 1981 smo imeli namreč v naši republiki še zmeraj 75.000 nekvificiranih delavcev, 144.000 delavcev s tako imenovano polkvificirano in 236.000 kvalificiranih ter 48.000 visoko kvalificiranih delavcev brez strokovne izobrazbe. Čeprav so srednje šole danes odprte vsej mladini, ostaja na nekaterih območjih skoraj 20 odstotkov mladih brez končane srednje šole. Če hočemo uresničiti srednje-

ročne in dolgoročne načrte, ki predvidevajo bistveno povečanje števila zaposlenih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo, bo treba v ta namen storiti precej več kot v preteklosti.

Enostranski pa bi bili, če bi zamenjali vse druge, nešolske in neformalne oblike izobraževanja in usposabljanja in ne bi razvijali v vseh panogah in dejavnostih učinkovitega sistema nenehnega izpopolnjevanja, ki bi vključeval delavce vseh vrst in stopenj izobrazbe. Tako izobraževanje je najhitrejša pot za uvajanje tehnoloških novosti, brez katerih bi usodno zaostajali za razvitejšim svetom. Prav tako bi bili enostranski v razmišljanju, če bi celotno izobraževanje odraslih omejili na izobraževanje zaposlenih za delo. Potrebe sodobnega človeka so mnogo širše in bolj razčlenjene, povezane z družbenimi vlogami odraslih, njihovim osebnim življenjem in prostim časom. Programatični utilitarizem, iz katerega pogosto izhajamo pri načrtovanju tega izobraževanja, močno nasprotuje kulturni in humani zamisli socialistične samouprave družbe.

Neuresničena pričakovanja in neuspehe reforme pri izobraževanju odraslih spodbujajo tudi k iskanju subjektivne krivde za tako stanje, saj za vse ne morejo biti krive samo tako imenovane objektivne razmere. Čeprav vse resolucije, ustrezni zakoni in predpisi že več kot desetletje zahtevajo enakopravno obravnavo izobraževanja odraslih, marsikdo sprejetih družbenih stališč ne spoštuje. Pri mnogih srednjih, višjih in visokih šolah je izobraževanje ob delu povsem stranska dejavnost. Kadrovske izobraževalne službe v mnogih organizacijah združenega dela nimajo mesta, ki bi ga morale imeti. Na Zavodu SRS za šolstvo, ki ima 160 pedagoških svetovalcev, je samo eden za izobraževanje odraslih. Na Pedagoškem inštitutu je pri 20 raziskovalcih predvideno samo eno mesto za izobraževanje ob delu. Nekoč razvite službe za izobraževanje pri

Gospodarski zbornici ni

Tudi strokovno usmerjevalna vloga Zveze delavskih univerz Slovenije peša, saj jo tarejo dobne gmotne težave kot deške univerze. Vse to vpliva na izobraževanje odraslih, na govo kakovost in obseg učno, da nekateri andrago razočarani nad takim stanjem iščejo rešitev v samostojnem publiškem andragoškem centru, ki naj bi razvijal, usmerjal in speševal to dejavnost.

Kljub vsem potrebam in težavam braževanju ob delu in izobrazbi klonjenim družbenim stališčem pa je letos začel veljati zvezni zakon o ugotavljanju razporejanju dohodka v ozidju ne dovoljuje več, da bi se šole oblike izobraževanja zaposlenih plačevale iz gmotnih stroškov marveč kvečjemu iz že tako onjenih in skromnih skladov skupne porabe. Značilen primerek pri nas včasih levica ne več dela desnica. Na navedeni Sveta za vzgojo in izobraževanje tudi nihče ni znal pojasniti, kaj je tak zakon sploh lahko nastal.

Sklep razprave na Svetu za vzgojo in izobraževanje: Izobraževanje odraslih je tako pomemben del vzgojno-izobraževalnega sistema, da ne moremo biti nodušni do nakopičenih težav in nerešenih vprašanj; o njih razpravlja tudi slovenska skupščina in spodbudi odgovorno šolstvo in v združenem delu bodo dosledneje izvajali družbeno stališča in odločitve. Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Cirkuška gospodarska zbornica ter Zveza sindikatov Slovenije naj pripravijo za razpravo na Skupščini dopolnjeno gradivo, mu dodajo podroben akcijski načrt, ki bo vseboval potrebne ukrepe in dejavnosti ter njihove nosilce in roke. Tako bodo dosežena prizadevanja za napredno izobraževanje odraslih dobila ustrezno mesto tudi v srednjeročnih in dolgoročnih načrtih.

JOŽE VALENTINČIČ

Še niste naročeni na
Prosvetnega delavca?

Pokličite nas po telefonu

(061) 315-585

pa boste redno prejeli glasilo prosvetnih delavcev!

Podpora koroškim
Slovencem

Mednarodna zveza učiteljskih organizacij (FIAI) je pred kratkim poslala Zveznemu odboru sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi deklaracijo, v kateri se odločno zavzema za priznanje pravic koroškim Slovencem, za ohranitev njihove kulture, jezika in narodne samobitnosti.

V deklaracijo so zapisali: Mednarodna zveza učiteljskih organizacij, ki združuje 33 narodnih organizacij, v teh je 2.600.000 članov, se je zmeraj zavzemala za sistem javnega izobraževanja, odprt otrokom in mladini brez razlikovanja, za sistem, ki bo spoštoval tudi posebne potrebe jezikovnih in kulturnih manjšin. Videti je, da nemška nacionalistična skupina na Koroškem, ki je hotela z refe-

rendumom ločiti otroke po hovi jezikovni pripadnosti osnovne šole naprej, meni drugače. Mednarodna zveza je zaskrbljena zaradi takih namenov, saj bi njihovo uresničenje pomenilo za slovenski jezik in kulturo na Koroškem zapostavljanje osamitev.

Sedanji dvojezični pouk prvih treh letih osnovne šole gotavlja slovenski manjšini jezikovne in kulturne pravice in spušča medsebojno razumevanje obeh narodnostnih skupin na tej deželi. Mednarodna zveza učiteljskih organizacij je prepričana, da bo avstrijska demokracija znala zavarovati pravice manjšin ter ohraniti jezikovno šolsko enakopravnost na Koroškem. D. Dj.

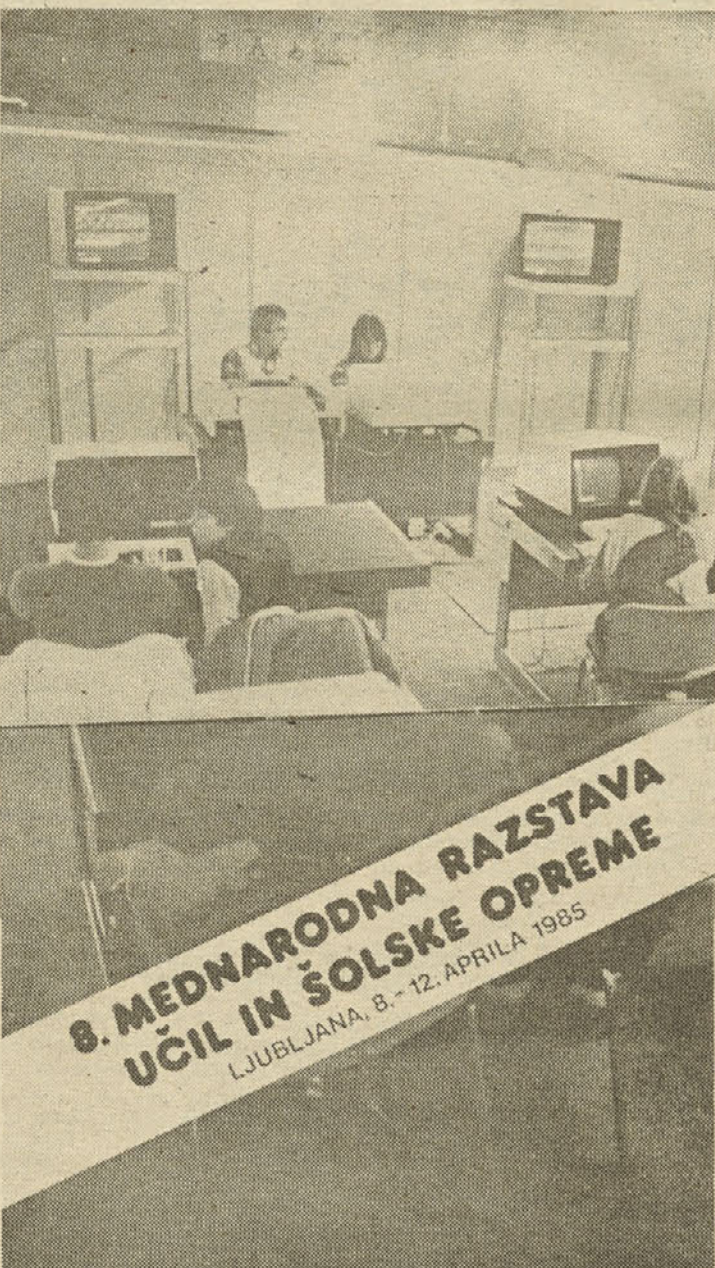
8. MEDNARODNA RAZSTAVA UČIL IN ŠOLSKÉ OPREME, LJUBLJANA, 8. DO 12. APRILA

Učila '85

8. bienalna mednarodna razstava učil in šolske opreme, ki jo pripravlja Zavod SRS za šolstvo in Gospodarsko razstavišče v Ljubljani, bo v Ljubljani od 8. do 12. aprila t.l. Razstava bo predstavila novosti v izobraževalni tehnologiji — učila, učbenike in šolsko opremo za vzgojno-varstvene organizacije,

osnovne, srednje in visoke šole ter za izobraževanje odraslih. Na razstavi bo namenjena posebna pozornost računalništvu v izobraževanju.

S podrobnejšim programom razstave in prireditvami, ki jo bodo spremljale, bomo bralce seznanili v prihodnji številki Prosvetnega delavca.

ČEMO IN PREVERJAMO NOVE OBLIKE DELA

Kako organizirati in voditi učence med samostojnim delom v šoli

organiziranje in pedagoško vodenje učencev med samostojnim delom povzroča mnogim učiteljem, ki delajo v celodnevni in nočni šoli, precejšnje težave. Vsem nam je jasno, da vodenje in delo z učenci, ko naj bi se le-ti čim bolj samostojno pripravljali na pouk, ne preite v pouk, ali v njegovo podaljševanje, temveč v redno poučevanje. Zato nastajajo v praksi pri samostojnem učenju težave. Največkrat naletimo na nasprotujoči si pojmovanje ravnanj učiteljev pri samostojnem učenju. Prvo pojmovanje je, da zadostuje učiteljevo splošno spremljanje učnega dela učencev. V tem primeru učitelj deluje v razredu in skrbi za red in disciplino učencev, ki morajo v tem času samostojno ali z medsebojno pomočjo opraviti naloge, ki jih daje pri pouku. Drugo stanje pa je, da je treba pri učenju učencem pomagati. Marsikateri učitelj to nalogo zelo skrbno opravi: učencem odgovarja na vprašanja, jim ponovno razloži stvari, ki je niso dobro razumeli, jih opozarja na napake, jim pomaga do izpeljave naloge, jih spodbuja, graja... Tem učiteljem ne moremo očitati, da so učenci v njihovi učilnici. Obstaja pa tudi druga nevarnost, da so učenci učilnici vodenji. Četudi je tak način dela pri posameznih učencih potreben in nujen, pa se vse preveljavlja kot metoda dela z vsemi učenci. Če naj kriterij ocenimo oba načina dela, lahko trdimo, da je v prvem primeru učitelj preveč pasiven, zato učenci ne dobijo od njega potrebne pomoči. V drugem primeru pa so učenci že toliko vodeni, da je ovirana njihova samostojnost in s tem tudi razvijanje samostojnosti.

Ta spoznanja so se izoblikovala na Pedagoškem inštitutu ob sodelovanju med spremljanjem samostojno-izobraževalnega procesa v praksi. V pogovorih z učitelji pa so se potrdile nejasnosti glede vloge samostojnega učenja učencev in odnosa do učencev med samostojnim učenjem in ne zadnje glede učencevih »priljubljenosti« med samostojnim delom. Zato smo oblikovali nekaj misli o organiziranju samostojnega učenja, o njegovi vlogi, o pripravi učencev na samostojno delo in o odnosu do učencev med samostojnim učenjem.

Različne možnosti za organiziranje samostojnega dela učencev

V šoli lahko organiziramo samostojno učenje učencev na več načinov: kot sestavino učne ure pouka (vključimo samostojno reševanje nalog v pouku) ali kot samostojno organizirano učno-vzgojno enoto zunaj učne ure pouka. Pri pouku lahko organiziramo samostojno delo v sredini ali na koncu učne ure, in sicer kot sestavino blok-ure ali kot sestavino nekoliko podaljšane učne ure (npr. 40 in 20 minut ali 30 in 30 minut ali 45 in 15 minut ipd.). Prednost tako organiziranega učno-vzgojnega procesa je v njegovi intenzifikaciji, nevarnost pa v podaljševanju pouka in s tem v povečevanju obsega dela pri učnih predmetih, katerim so namenjene tako organizirane učne ure. Drugi način so samostojne učne ure, namenjene organiziranemu samostojnemu delu učencev. Te ure oz. časovne enote so lahko razvrščene v popoldanski čas po pouku, med urami pouka ali pa zjutraj pred poukom. V praksi se je pokazalo, da je najmanj učinkovito samostojno delo učencev, če je organizirano po pouku, tj. v zgodnjih popoldanskih urah. Ta čas ni primeren za premagovanje kakršnihkoli večjih naporov, ker se učenci še niso spočili od popoldanskega pouka. Z vidika učne storilnosti so primernejše ure samostojnega dela, ki so razvrščene med ure pouka. Z vidika razvijanja določenih učnih navad in samostojnosti pa ni priporočljivo, da bi takšna organizacijska oblika prevladala ali da bi bila celo edina. Isto velja tudi samostojno delo učencev, ki je vključeno v pouk. Primernejši čas za samostojno delo je zjutraj pred poukom. Takrat so učenci motivirani za pripravo na pouk, saj je od nje odvisna uspešnost dela pri pouku. So še spočiti in razpoloženi za zbrano intelektualno delo in s tem, ko se vsako jutro pripravljajo ob istem času na pouk, razvijajo tudi nekatere učne navade. To pa je tudi čas, ko je v šoli mir — enako kot če bi potekal pouk — in to pripomore k boljšemu delovnemu razpoloženju. Pri samostojnem učenju je pomembno, da se učenci čim bolj samostojno pripravljajo na pouk, zato spremljamo njihovo delo; to pa ne pomeni, da samo dežuramo, temveč da dejavno spremljamo, tj. usmerjamo in spodbujamo učence pri delu. Za dejavno spremljanje njihovega dela pa je potrebno, da znamo učencem pomagati. To pomeni, da moramo obvladati učno snov ter metode in tehnike učenja. Tega pa v višjih razredih osnovne šole ne moremo pričakovati pri vseh učiteljih, niti ne moremo pričakovati, da bo znal en učitelj pomagati učencem pri vseh učnih predmetih. Zato ni smotno, da učitelji dežurajo po razredih tedaj, ko je samostojno učenje, temveč naj »krožijo« po razredih in spremljajo delo samo tistih učencev, ki se učijo njihov učni predmet. To pa hkrati pomeni, da je smotnejše, če spremljajo in usmerjajo samostojno delo učencev samo učitelji tistih predmetov, ki se jih učenci učijo. Ti učitelji lahko največ pomagajo učencem pa tudi sami neposredno ugotavljajo težave pri učenju, pogostost teh težav in njihove vzroke, ki jih lahko kasneje pri pouku tudi odpravijo.

Priprava učencev na samostojno delo

Za čim bolj uspešen in učinkovit potek učenja je potrebna ustrezna in pravočasna priprava učencev na samostojno delo. Začne se pri pouku in se kot spodbuda in pomoč nadaljuje med samostojnim delom. Zato

sodijo učno-vzgojni cilji, učna vsebina in način priprave ter usposabljanja učencev za samostojno delo v pripravo na pouk. Samostojno delo učencev načrtujemo torej že med pripravo na pouk. Predvidimo učno-vzgojne cilje, ki naj bi jih učenci dosegli s samostojnim delom, odberemo v ta namen primerno učno snov, predvidimo najracionalnejše oblike, metode in tehnike učenja ter učna sredstva, ki jih bodo učenci uporabljali med delom. Pri izbiri in sestavljanju nalog za samostojno delo skrbimo, da ne prevladujejo naloge in vprašanja, ki spodbujajo zgolj reproduktivno učenje, temveč se prizadevamo z njimi učence tudi miselno aktivirati in spodbujati njihovo domišljijo, iznajdljivost in izvirnost. **Naloge za samostojno delo morajo biti včlenjene v sam proces pouka, ne smejo biti privešek na izteku učne ure.** Z dajanjem nalog učencem med obravnavo učne snovi imamo dovolj časa, da se prepričamo, ali so učenci razumeli naloge ali jih bodo znali samostojno opraviti. Če ugotovimo, da naloge presega stopnjo znanja nekaterih učencev, jim dodamo dodatna navodila ali manj zahtevne naloge. Kadar je pri teh učencih vrzel prevelika, jo skušamo zapolniti pri dopolnilnem pouku.

Učence že pri pouku navajamo na čim bolj samostojno in smotno učenje. Navajamo jih načrtovati delo (določiti cilj učenja, ustrezen način dela, obseg in čas, ki bo potreben za uresničitev cilja). Učimo jih uporabljati učbenike, zlasti pa dodatne priložnosti in drugo pomožno literaturo.

kakšno drugo učno sredstvo, s katerim si bo pomagal ugotoviti in odpraviti napako. Šele če mu tudi takšna pomoč ne pomaga, mu napako pokažemo in mu jo pomagamo odpraviti.

Ustrezna opremljenost in razporeditev prostora za nemoteno in samostojno delo

Najprimernejši prostor za učenje v šoli je vsekakor učilnica, ki pa mora biti opremljena tako, da spodbuja učence k učenju. Imeti mora razredno priročno knjižnico. To je najnujnejša oprema. V učilnici so potrebni kotički, v katerih se lahko učijo učenci, ki težko zbrano delajo. **Frontalna razvrstitev v klopi v učilnici za samostojno delo ni spodbudna.** Priporočljivi pa so še dodatni prostori, kot so učni kabinet, kotički na hodniku ali v nekem drugem prostoru v bližini učilnice. V teh prostorih se lahko učijo zlasti tisti učenci, ki potrebujejo več učiteljeve pomoči. Samostojno delo ni torej omejeno samo na učilnico. Smotno je tudi, da v vsaki učilnici visi stenska ura. Ta mora biti na vidnem mestu, da lahko učenci preverjajo, koliko časa potrebujejo za izpolnjevanje nalog in učenje iz posameznih učnih predmetov. S tem razvijajo občutek za čas in za njegovo čim bolj smotno izrabo.

Misli, ki so tukaj navedene, smo operativirali kot smernice za delo učiteljem v raziskavi, ki se teče, zato o učinkih njihovega

Delo Jožeta Horvata Jakija z razstave v Centru za kulturo in informacije RSF v Parizu.

ro, ki jo lahko učenci dobijo v razredni priročni knjižnici. Med učenjem poskrbimo za čim bolj ugodno delovno ozračje, k temu pa pripomorejo: nemoteno delo učencev, primerno osvetljenje, topel in zračen prostor, spodbuda in pomoč pri delu. Učence opazujemo in spremljamo med delom in posežemo vanj tedaj, ko je potrebno. Če opazimo pri posameznem učencu, da ne dela pravilno, ga opozorimo in mu svetujemo, kako naj dela. Kadar ugotovimo, da se je učenec zmotil, ga opozorimo, vendar mu napake takoj ne pokažemo, temveč ga spodbudimo, naj jo poišče sam. Če učenec ne odkrije napake, mu svetujemo učni vir ali

vpliva na organizacijo in uspešnost učenja se ne moremo poročati. Namen tega prispevka pa je spodbuditi bralce k razmišljanju o vlogi samostojnega učenja zlasti v celodnevni osnovni šoli in v oddelkih s podaljšanim bivanjem in ne nazadnje o vlogi domačega učenja v »poldnevni« osnovni šoli. S prispevkom želimo spodbuditi k soustvarjalnemu iskanju in preverjanju organiziranih oblik samostojnega dela več učencev v skupnem prostoru, da bi lahko v takšnih razmerah razvijali samostojnost učencev pri pouku in zunaj njega.

HELENA NOVAK

Iz prakse
za
prakso

Boljše: manj snovi za temeljito obravnavo

Nekaj misli o delu po prenovljenih učnih načrtih spoznavanja narave in družbe v 3. razredu

O uveljavljanju programa življenja in dela osnovne šole bi bilo treba napisati kaj več. Posebno pozornost bi na primer zaslužili naravoslovni in kulturni dnevi, ki so zaradi ustvarjalnih prizadevanj učiteljskih zborov in sodelovanja staršev, delavcev v delovnih organizacijah in krajanov dosegli vsa pričakovanja.

Tokrat bi rada povedala nekaj le o prenovi osnovne šole v ožjem pomenu — pri pouku spoznavanja narave in družbe v 3. razredu. Dinamika uvajanja prenovljenih učnih načrtov je v šolskem letu 1983-84 zajela 1., 2. in 3. razred, letos pa še 4. in 5. razred, vendar se tudi delo v 1., 2. in 3. razredu še kakovostno spopolnjuje.

Eno najpomembnejših načel prenov je tesna vpetost pouka v življenje in poudarjena dejavna vloga učenca. Že do zdaj je bila metoda neposrednega opazovanja temeljna metoda pouka spoznavanja narave in družbe, s prenovi jo želimo še trdnje zasedirati in pri tem bolj uveljaviti prvine samostojnega raziskovanja učencev. Tu se odpira še vprašanje, kako odbirati učno snov in posebej poudariti tisto, ki v najširšem vzgojnem pomenu ponuja največ.

Pomembna naloga prenov je tudi gojitev govorne kulture učencev.

Tistega dne je pritiskal mraz, v učilnici 3. razreda pa je bilo prijetno toplo in delovno. Kakih trideset tretješolcev si je pridobivalo prvo znanje o človeškem telesu. To je učna tema, pri kateri je namenjeno veliko pozornosti vzgoji za zdravo življenje in oblikovanju higienskih navad. Učenci so spoznavali kožo in njeno vlogo. Pouk je prehajal iz enega problemskega položaja v drugega in tako so učenci marsikaj sami ugotovili in po svoje sklepali. Ob koncu ure so poudarili, da je treba kožo negovati in jo varovati pred mrazom, vročino in poškodbami.

To je bila uspešna ura. Ostalo je prijetno ozračje in čutili je bilo, da so učenci pripravljeni še nadalje sodelovati. Mislim, da je bilo tudi učitelju žal, da bo treba preiti prihodnjič k povsem drugi učni snovi, toda tako zahteva njen podrobni učni načrt. Ali ne bi bilo prav, če bi ga popravila? Zakaj ne bi učenci prihodnjo uro zvedeli nekaj o tem, kako oskrbimo manjše ozeblino, opekline, praske, odrgnine, ureze? Tako bi si pridobili praktično znanje, poučili bi se, kako si pomagamo in kako pomagamo drugim, sami bi nameščali levkoplaste in obveze. To bi bila zdravstvena in samozaščitna vzgoja, ki jo življenje in prenovljeni učni načrti še posebej poudarjajo. Okoliščine bi učence spodbujale, naj si v razredu pripravijo omarico prve pomoči, če je še nimajo. Lepo oblopljene kartonske škatle s sanitetnimi potrebščinami bodo v

zadovoljstvo, če že ne v ponos oddelčne skupnosti, njihova vsebina pa bo v vsakdanjem šolskem življenju večkrat potrebna.

Učna snov o koži tudi zdaj še ne bi smela biti končana. Sem sodi podrobnejši pouk o tem, kako pomembna je higiena kože, o skrbi za njeno zdravje in čistočo ter za čistočo in vzdrževanje obleke in obutve. Tega ne smemo opraviti kar mimogrede, saj bi tako zapravili lepo priložnost za poglobljeno zdravstveno in higiensko vzgojo in za vzgojo za zdravo življenje. Tretješolci, ki se osebno razvijajo in pospešeno osamosvajajo, postajajo sposobni skrbeti zase; to nas v vzgojnih prizadevanjih še posebno podpira. Učence učimo zdravega načina življenja tudi ob drugih priložnostih in jih navajamo nanj in na vzdrževanje higiene.

Ob vseh teh razmišljanjih se nam potrjuje staro načelo, da je boljše zjeti manj učne snovi, to pa obdelati temeljito in brez slabega občutka, da moramo brž k novi snovi, ki jo moramo prav tako obdelati, kot da bi bilo vse pomembno. Kritična odбира učne snovi glede na možnosti, ki jih daje za razvoj intelektualnih sposobnosti in opazovanje ter raziskovanje v okolju, za vrednotenje in praktično uporabo v življenju, je nujno potrebna; vsem učnim temam, za katere je to še posebno značilno, je treba odmeriti več časa. Tako bo v pouku več prvin praktičnega dela, vzgojno bo učinkovitejši in manj storilnostno usmerjen.

Drugi poudarek prenov je skrb za jezikovno kulturo.

In kaj je o sebi za govorno izražanje povedala učna ura o koži? V naglici, ko so obravnavali novo snov o koži, so se učenci oglašali praviloma v enobesednih stavkih. Zahteva po odgovorih v daljših stavkih bi zavrla spontanost in razgibanost vzgojno-izobraževalnega procesa. Vseeno pa bi bilo treba spodbujati učence, da ob nekaterih problemskih položajih povedo kaj več! Na primer, da opišejo potek, razložijo vzrok ali posledice. Tako si ne bomo očitali, da ne razvijamo dovolj govornih sposobnosti učencev tudi pri spoznavanju narave in družbe. Bolj pa bi bilo treba uveljaviti tudi prvine strnjene poročanja o učni snovi, na primer, ko konec tedna ali ob koncu učne teme snov poglobljamo, jo utrjujemo in ponavljamo. Ob peskovniku, sliki ali skici naj učenci strnjeno povedo nekaj stavkov — kolikor kdo zmore in po načelu tekmovanja s samim seboj. Tako jih uspešneje uvajamo tudi v osnove strokovnega jezika, ki se, denimo, razlikuje od tistega pri ustni obnovi leposlovnega besedila. Nekaj učencev tretjega razreda to lahko že zasluži.

DARINKA SIVEC

Vabilo

Bralce Prosvetnega delavca vabimo, da postanejo naročniki in sodelavci Sodobne pedagogike, najstarejše pedagoške revije na Slovenskem, ki prinaša vse več aktualnega in praktično uporabnega gradiva, nepogrešljivega pri vsakdanjem vzgojno-izobraževalnem delu vseh poklicnih pedagoških delavcev. V zadnji številki SP (1984/9-10) je priloženo posebno vabilo za sodelovanje, ki vas bo podrobneje seznanilo z namerami uredniškega odbora za izboljšanje revije.

Naročilo in svoj natančni naslov pošljite na naslov: Uprava Sodobne pedagogike, 61000, Ljubljana, Gosposka 3.

Iz prakse za prakso

Učenci o uporabnosti jezikovnega znanja

Učitelji si navadno prizadevamo svoje nazore vsiliti učencem. Problemi, ki jih občutim pri jezikovni vzgoji, so me vendar navadili, da se večkrat zanimam tudi za mnenja učencev. Tako sem na eni od ljubljanskih osnovnih šol zbral tele izjave o uporabnosti znanja materinščine:

Ne vem, kaj bodo večje koristile, ko bo kdo od nas delal v proizvodnji. Tam so potrebne predvsem močne roke.

Denis

Ne vem, kaj bo avtomehanik imel od zgradbe stavka. Mogoče se motim, ampak tako kot jaz, jih misli še veliko.

Igor

Seveda je jezikovno znanje koristno, saj se vsak od nas kdaj znajde v položaju, da mora napisati pismo, opravičilo, prošnjo ipd. Jezik v takem pisu ne more biti vsakdanji. Izražanje je zelo odvisno od tega, s kom se pogovarjaš ali dopisuješ.

Potrebnost jezikovnega znanja dokazuje tudi ta sestavek, ki ga pišem. Trudim se, da bi bil jezik knjižni in ločila pravilno postavljena. Priznati moram, da se mi roka trese, ko razmeščam večje med besedami.

Sandra

So ljudje, ki mislijo: saj je vseeno, kako govorim, glavno je, da kaj znam. Ti ljudje se dostikrat znajdejo v zadregi, ko je treba kaj povedati ali napisati za javnost. Potrebni so potem popraviljalci, da je stvar za objavo.

Tomaž

Moja mama ali oče napišeta včasih dnevni red, pismo ali kaj takega. Ko napišeta, stojijo vsa ločila na svojih mestih. Spis je premišljeno sestavljen, da mu ni kaj očitati. Upam, da se bom tudi jaz navadil tako pisati, da se ljudje ne bodo zgražali nad mojim pisanjem.

Milan

V izjavah učencev sicer prevladuje pozitiven odnos do učenja materinščine, vendar pa učenci tudi, da mnogi od njih clovnice, pismenosti ipd. v življenju ne bodo kaj dosti rabili. Kar z nekakšno samoumevnostjo sprejemajo nizko umsko zahtevnost proizvodnega dela.

Čutil sem potrebo, da bi učencem nasprotoval: češ da v prihodnosti ne bo razlike med umskim in ročnim delom, da v naslednjem stoletju ne bo težkega dela, ampak predvsem delo pametno. Po eni strani me je v pogovoru vezala bojazen, da učenci ne bodo rekli, da jim ne puščam lastnega mnenja, po drugi strani pa zavest, da so predvidevanja, kakšna bo prihodnost in kakšna bo vloga jezika v njej, negotova. Kljub temu sem se odločil, da ne bom molčal. Dal sem učencem na znanje svoj sum v ponavljanju današnjih razmer v prihodnosti in svoje mnenje, da se vendar ni treba tako bati, da bi se naučili kaj odvečnega, saj je študij materinščine zanimiv tudi sam na sebi. Seveda sem jim moral priznati, da ne vem natančno, kako globok študij jezika je primeren za njihovo starost. V razpravi se nisimo mogli dokopati do dokončnih spoznanj, najbrž pa zadoštuje, da o teh stvareh poskušamo kdaj vsaj temeljito in enakovredno razmišljati.

FRANCE ŽAGAR

Drugačno življenje v šolskih prostorih

V prvem letu spremljanja življenja in dela osnovne šole na temelju novega učnega načrta je na kulturnem področju opaziti kakovosten premik. V uveljavljenem letu so šole še iskale nove poti. Vsaj kar zadeva kulturne in naravoslovne dejavnosti, so se stvari dokaj hitro vtrile, se poglobile in obogatile. Tudi za to imajo poglavito zaslugo učitelji, ki so kljub težavam speljali težko nalogo brez prenoval. Kulturne dejavnosti polagoma postajajo zariše dogajanja za šolo in njeno okolico, izpolnjene pa so s pestro vsebino.

Omeniti želim dve izvedbi kulturnega dneva, ob katerem so bili dejavni vsi učenci in vsi učitelji. Aktivna udeležba obojih je namreč temeljno vodilo vsakršne dejavnosti na šoli. Ni je mogoče doseči brez vnešnje posameznika in ne brez temeljitega načrta in resnega dela.

Celodnevna osnovna šola v Begunjah, delovna enota Osnovna šola A. T. Linhartova Radovljica, si je kulturni dan zamislila v znamenju narodopisja. Nanj so se pripravljali učenci od 1. do 4. razreda tako, da so v kraju iskali stare predmete snovne in duhovne kulture, jih prinašali v šolo, nato pa jih v avli razstavili po tematskem zaporedju. Med več kot sto primerki so se znašli skobec, jempca, motovilo, pinje, kovačniki, likalniki, mlinčki, tehnične, trlica, zajec, ura, stara dvesto let, stare knjige, pobomica iz l. 1881, testament iz l. 1887 in 1892, kmetijske in rokodelske novice iz l. 1848 itd.

Šepreden je bila razstava odprta, je eden najstarejših vaščanov šolarjem razložil ime, pomen in uporabo zbranih predmetov. Te so učenci skrbno popisali, na podlagi pripovedovanja starejših ljudi in pogovorov z njimi pa so pisali sestavke o preteklem načinu življenja in dela. Z najboljšimi zapisi so opremili pano, prav tako

z likovnimi izdelki, pri glasbeni vzgoji in dejavnosti pevskega zbora so se naučili »venček« starih otroških izštevank, zbadljivk, nagajivk, šaljev in kratkih pesmi in jih na sklepni prireditvi tudi zapeli. Ta je bila dopolnjena še s pripovedmi ljudskih zgodbic v okolju razstavljenih predmetov in pogovora z literarnim ustvarjalcem. Po enourni skupni prireditvi se je dejavnost nadaljevala po oddelkih, tako da so učenci 1. in 2. razreda doživeli izraziti z likovnimi izdelki, starejši učenci pa s pisnimi, z živahnim pogovorom in vrednotenjem. Risbe in zapisi so našli prostor na panojih, pa tudi razstavljeni predmeti so ostali v avli še nekaj dni, da so si jih lahko ogledali tudi vaščani. Kasneje so jih učenci vrnili lastnikom.

Kulturni dan je dosegel namen, saj je koristil učencem, učiteljem in krajanom. Če nič drugega, jim je poglobil odnos do vrednosti materialne kulture. Šola v Begunjah po številu učencev ni velika (140 učencev, razredni pouk), zato je razumljivo, da je bil narodopisni kulturni dan namenjen vsem hkrati. Starinskih predmetov za potrebe posamezne ure slovenskega jezika in spoznavanja narave in družbe ni mogoče zbrati kadarkoli. Urejena zbirka omogoča, da se z njeno vsebino seznanijo vsi učenci, posameznosti z nje pa si (tudi ob pomoči fotografskih posnetkov) ob ustrezni učni snovi še čez čas priključijo v spomin.

Drugi primer je s šole z nad petsto učenci; v njej so si kulturni dan zamislili v dveh različicah: za razredno in predmetno raven. Na Osnovni šoli Matija Valjavca v Predvoru deluje poseben odbor za kulturne dejavnosti, sestavlja ga učitelji razrednega in predmetnega pouka. Okvirno je vsebina kulturnih dni označena v letnem delovnem načrtu, odbor pa skrbi,

Derek Brooke-Wavell: Otroka, z letošnje fotografske razstave o Kitajski v Centru umetnosti v Londonu.

da se priprave na posamezno izvedbo začnejo dovolj zgodaj. Na kulturni praznik je na šoli potekala glasbena, plesna, likovna, knjižnična in literarna dejavnost, združujoče učence v skupine glede na njihovo zanimanje. V glasbeni skupini so se denimo, zbrali instrumentalisti in pevci in se ob pomoči učiteljev učili besedila in napeve narodnih pesmi. V literarni skupini so se našli mladi ustvarjalci od pesnikov do igralcev in se po dveh urah dela predstavili kot živo gledališče. Skupina učencev, tudi ta iz različnih razredov, je pripravila dve razstavi: ogled starih tiskov kot označitev 400-letnice Dalmatinove Biblije in komentiranih del pisatelja, njihovega gosta. Svojo dejavnost so pokazali še plesalci in risarji. Zanimiva je ugotovitev, da so si mnogi učenci, ki so v okviru interesnih dejavnosti člani literarnega krožka ali na primer folklorne skupine, ta dan izbrali polnoma drugo področje svojega zanimanja. Na sklepni prireditvi — s svojim prispevkom jo je obogatil povabljeni pisatelj — je bila posebna pozornost name-

njena tudi osmošolcem, zaradi bralcem za bralno značko.

Vrednotenje kulturnega dne je pokazalo, da so bili z njim dovoljni učenci in učitelji, zaradi pestrosti, dejavnosti in neproslavarsko izvedbo kulturnega praznika. Dejavnosti so bili učenci od 1. do 4. razreda, le da je bila njihova pozornost usmerjena predvsem na književnika in pogovor. Sodelovali so vsi pedagogi, strokovni delavci brez izjeme, za izvedbo kulturnega dne majhnega pomena, tudi oni, ki si področje dela izbrali skladno s svojimi sposobnostmi in zanimanji. Celotni šolski prostori so ta dan bili novo vlogo, saj se je vsak pretekalo drugačno življenje, sicer.

Izvedbe kulturnih dni v dveh letih kažejo, da se je na področju začelo živahno gibanje. Tudi na njihov račun bodo lažje postale kulturne dejavnosti, posebno če bodo k sodelovanju dejavnosti na začetku privabili stare in nove ljudi iz svoje okolice.

BERTA GOLOB

Kulturni dan po nove

Kulturni dnevi kot ena od oblik kulturne vzgoje so se z novimi učnimi načrti že kar dobro uveljavili v naši pedagoški praksi. Učencem ponavadi nudimo ogled gledališke, operne ali kakšne druge predstave, peljemo jih v galerijo ali muzej, z njimi si ogledamo kulturnozgodovinske spomenike ipd. Na videz je vse lepo in prav, vendar moramo na žalost priznati, da za celostno kulturno vzgojo ni dovolj, da je učenec samo pasiven udeleženec naštetih oblik kulturne vzgoje. Neredko nam (ob prenatrpanih učnih načrtih) zmanjka celo časa za to, da bi učence temeljito seznanili z dejavnostjo, predvideno za kulturni dan, in se po tem dnevu pogovorili z njimi, prislunili njihovo mnenje in pripombam. Tako se kakovost našega dela slabša, z dosežki pa nismo zadovoljni niti mi niti učenci.

Razmišljanje o tem in iskanje boljših rešitev za organizacijo kulturnih dni sta me privedla do zamisli, ki smo jo na osnovni šoli Franc Rozman Stane v Šmartnem pri Litiji uresnili letošnjega 8. februarja, ko smo pripravili kulturni dan v počastitev slovenskega kulturnega praznika. Vodilo te zamisli je bilo: dati možnost za sodelovanje in ustvarjalnost prav vsem učencem nižje stopnje.

Učenci so si najprej ogledali lutkovno igrice (priredbo dveh rezijanskih pravljic o lisici), ki jo je pripravil lutkarski krožek na višji stopnji. Že sama lutkovna predstava je bila zasnovana tako, da so v njej sodelovali tudi gledalci. Poleg stika z lutkami so se med menjavo scene naučili kratko pesmico, ki se kot glasbeni motiv pojavlja v predstavi.

Po predstavi so se učenci razdelili v delovne skupine. Dve skupini so sestavljali učenci prvih in drugih razredov, učenci tretjih in četrth razredov pa so oblikovali šest manjših skupin. Učenci obeh vzporednic 1. in 2. razreda so se zbrali vsak v svoji učilnici. Tu so jih obiskali člani lutkarskega krožka. Pripovedovali so jim, kako nastane lutkovna predstava, kako so izdelali lutke, kakšne materiale so uporabili, odgovorjali so na vprašanja mladih radovednežev, skupaj zapeli novo pesmico, si izmišljali nove zgodbe o lisici in živalih, ki so jih videli v predstavi idr. Učenci so tako neposredno, v pogovoru s starejšimi vrstniki, zvedeli precej o lutkarski dejavnosti.

Učenci tretjih in četrth razredov pa so ustvarjali v naslednjih šestih skupinah:

1. »Slikarji« so risali in ilustrirali motive iz lutkovne predstave.

2. »Kiparji« so oblikovali plastelin (boljša bi bila glina, pa je nismo mogli dobiti) in ki so nastopale v igrici (volk, pes, kokoši, petelin).

3. »Časnikarji« so sestavili poročila o praznovanju kulturnega dne.

4. »Pisatelji« so v dveh skupinah sestavili pravljico o podobnim sporočilom, kot imela lutkovna igrice.

5. »Lutkarji« so z lutkami predstavili improvizirano igrice.

6. »Pevci« so sestavili ček in se naučili pesem o (Lisička je prav zvit zver). Razredničarke tretjih in četrth razredov so se že prej vrnile z učenci, v kateri skupini bo kdo sodeloval, upoštevajoč njihove sposobnosti in zanimanja. Vsako skupino je vodil učiteljica mentorica, ki je ustrezno motivirala in usmerila delo, poskrbela pa je tudi za treščine (plastelin, barve, papir...).

Delo po skupinah je bilo eno šolsko uro. Nato so se učenci vrnili v telovadnico, kjer so pregledali igrice. »Časnikarji« so prebrali pet najboljših poročil, ki so jih z mentorjevo pomočjo izbrali že pri uri. »Pisatelji« prebrali svojo pravljico, »Lutkarji« so odigrali improvizirano igrice, »pevci« pa so zapeli smico. Medtem je nekaj učencev pripravilo razstavo risb in slik v šolski avli.

V 1., 2., 3. in 6. delovni skupini je sodelovalo po dvajset učencev, v 4. skupini se je deset učencev razdelilo v dve skupini, skupini pa je bilo devet učencev. Če to seštejemo, vidimo, da je sodelovalo približno sto učencev in da so bili resnično vsi dejavni. Pogovor z učenci in njihovimi razredničarkami je pokazal, da se je zamisel uspešno potekala v praksi. Učenci so bili ustvarjalni, vsakdo je delal v skupini, v kateri je lahko našel h končnemu dosežku izvedbo tega dne ni bilo denarja in tudi to je dalo precej pomembno.

Podobno bi lahko pripovedovali tudi po ogledu gledališke filmske predstave. Če bi se lotili na višji stopnji, bi lahko dali tudi kakšne zahtevnejše loge. Neizbranih možnosti je še veliko in o njih bi zale razmišljati naprej.

Šola ima pomembno vlogo pri oblikovanju osebnosti in njegove kulture najširšem pomenu te besede, zato nam ne bi smelo biti časa niti truda, ki ga vložimo v delo, s katerim bogatimo in razvijamo ustvarjalnost, kritično oblikujemo njegov odnos do kulturnih dobrin.

DANICA OCEPEK

Razredna ura: spodbuda za ustvarjalno in odgovorno delo

Iz življenja in dela oddelka na razredni stopnji pouka v osnovni šoli

Vsak učitelj si želi zasnovati šolsko delo tako, da bi potekalo v delovnem in ustvarjalnem ozračju in ne pretrganosti. Učenci naj bi se učili ter opravljali druga dela in naloge ne le tedaj, ko se približuje redovalna konferenca, temveč vse leto enakomerno.

Na začetku šolskega leta postavimo z učenci program dela skupnosti učencev oddelka. Seznanjamo jih z njihovimi dolžnostmi in pravicami. Skupaj »vpletemo« v delovni načrt tiste naloge, ki jim bodo omogočale vse šolsko leto, da si bodo s svojo dejavnostjo sami razvijali sposobnosti, zanimanje in druge osebnostne lastnosti, izkušnje o odločanju, sposobnosti za organizacijo dela, za samoupravljanje. Del nalog, ki si jih zada skupnost učencev oddelka, izpeljemo pri urah pouka (pridobivanje in utrjevanje znanja, ocenjevanje), drugi del pa pri razrednih urah ali na sestankih oddelčne skupnosti.

Dozdajšnje izkušnje so pokazale, da je nadvse pomembno, kako opravimo volitve v organe oddelčne samoupravljanja ter kako porazdelimo dela in naloge posameznim učencem. To dvojje moramo videti kot organsko celoto: učenec naj ima le eno nalo-

go. Vsakemu moramo zagotoviti, da bo z drobcem svojega osebnega dela pripomogel k rasti in uspehu oddelka. Tako dobi vsak občutek, da je v oddelku potreben, da ni odrinjen. Učenci, ki imajo že po naravi nekaj sposobnosti za organizacijo dela in vodenje, bomo izvolili za odgovorno funkcijo (predsednik oddelčne skupnosti, predsednik oddelčnega odbora pionirske organizacije itn.), drugi bodo opravljali manj zahtevna dela, a enako odgovorno. Med dela, ki hkrati močno razbremenijo razrednika in mu omogočajo kar se da nemoteno izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela spadajo: pomoč pri učenju sošolca, preverjanje domačih vaj (ne pravilnosti, temveč če je naloga narejena ali ne), vodenje oddelčne knjižnice, priprava avdiovizualnih sredstev, pregledovanje čistoče učencev, zapisovanje podatkov o zbiranju odpadnih surovin, skrb za red in čistočo v skupnih omarah, skrb za urejenost stenskih slik in aplikativ, zalivanje in nega rož, razdeljevanje učnega gradiva itn.

Pri prvi razredni uri ali na sestanku se tudi dogovorimo, da bomo v vsakem redovalnem obdobju podelili pohvale oddelčne

skupnosti in razrednika za dosežene uspehe. Določimo, za katera dela in naloge bodo učenci pohvaljeni, npr.: za skrbno pomoč pri učenju sošolca, za branje knjig, za zbiranje informacij in slikovnega gradiva pri pouku, za zgledno vedenje, vzorno pisanje domačih vaj itn. Določimo merila, po katerih se dosežejo pohvale. Besedilo pohvale naj bo preprosto. Vsebuje naj učencevo ime in priimek, vpisane vsebine, zaradi katere je učenec pohvaljen, čestitke ter podpis predsednika oddelčne skupnosti in razrednika.

Podatke o opravljanju dogovorjenih del je treba zapisovati sproti. Kdo naj to dela? Za dajanje samopomoči, branje knjig in podobna dela damo učencem preglednice za vpisovanje. Domače vaje vpisujejo v posebne beležke, za vpisovanje disciplinskih prekrškov je na voljo dnevnik ipd. Podatke o prinašanju slikovnega in besednega gradiva in samostojno pripravljenih poročil beleži razrednik sam, s plusi ali kako drugače.

Predvidena dela in naloge dosledno opravljamo, podatke skrbno zapisujemo. V dneh, ko se pripravljamo na redovalno konferenco, izpišemo podatke, z

razrednikovo pomočjo lahko opravijo to učenci. Tako smo pripravili na razredno uro, ki bo nova spodbuda za delo in bo motivirala tiste učence, ki so doslej manj uspešno delali.

Tudi izpeljava razredne ure ob redovalni konferenci je nadvse pomembna:

— V uvodnem delu pregledamo dosežene učne uspehe, ocenimo delo, predvideno v letnem načrtu dela, se pomenimo o težavah, ki smo jih imeli ipd.

— Pohvale podeli predsednik oddelčne skupnosti. Predsednik podeli seveda tudi druga, manj prijetna obvestila staršem, med redovalnim obdobjem pa poskrbimo, da je teh čim manj.

— Spopolnimo delovni načrt za redovalno obdobje; vanj vpisujemo vsebine, o katerih smo se dogovorili pri razredni uri.

Ta zapis je seveda le drobec iz življenja in dela oddelka; prikazuje skrb za zdravo rast in razvoj učencev, za njihovo enakomerno obremenitev z učenjem in drugim delom. Le tako si bodo učenci lahko ob šolskem delu razvijali osebnostne lastnosti, našteje v uvodnem delu tega sestavka.

FRANJA ZORMAN

dobro knjigo ogratimo učence in bebe

Koliko lepih in vznesenih sed je bilo že napisanih o branju, o knjigi, zlasti pa o tem, koliko močno vzgojno in izobrazno sredstvo je knjiga ob rokovem zorenju.

Da bi učenca še posebej motivirali za branje dobre knjige, po- na že več kot dve desetletji na evenskih šolah tekmovanje za alne značke, ki je zajelo večino šoloobveznih otrok. Več etin bralnih značk, več sto teljev, več tisoč učencev, pa ar obširnejših sprememb v osu Slovencev do branja še no ni čutili.

vendar smo z akcijo za alno značko želeli zbuditi v alnem bralcu resnično in trajno tebo po knjigi. Na kateri nji in zakaj se ta prizadeva- asnejšem življenju izgubi- zano je, da način življenja in sredstva, zlasti televizija, zročajo, da otroci in odrasli manj berejo. Prav zato mora otivacija za dobro knjigo še ko močnejša.

tem je bilo največ govora na anju mentorjev bralnih ck, ki so se ga v Novi Gorici ežili učitelji novogoriške ob- in osnovnošolski učitelji iz nejstva. Branje in strokovni posvet je rila občinska Zveza prija- ev mladine, sodelovali pa so: teljici Branka Jurca in Berta ob ter Jože Zupan, ki vodi ublicko komisijo za bralno očno v zamejstvu.

vernoprimorsko območje etos praznovalo 20. obletnico lne značke, zamejci pa 5. etnico. Da ta kulturni dogo- ne bi šel neopazno mimo, se do letos mentorji še posebej rudili in pripravili praznična anja med pisatelji in mladimi ali.

goriški in doberdobski po- ni so se letos odločili za dru- no praznovanje: 24. aprila se na posameznih šolah sre- otroci s književniki in ilustrat- iz matične domovine. Pova- bodo tudi starše in druge kra- e.

si vztrajni bralci s severno- morskoga območja, ki so za alno značko tekmovali vseh let, se bodo zbrali v Aj- čini, kjer bodo prejeli po- na priznanja in darilne bone eneješi nakup knjig.

čna ura v galeriji snovne šole Solkan

ed goriškimi galerijami ima anska prav posebno mesto. njena je predstaviti li- ne umetnosti, ki jo imajo v nih programih osnovne šole in etnostna vzgoja v usmerje- izobrazovanju. Nekakšne iagoške razstave — bi lahko ostavljeno rekli.

letos so tu prikazali razvoj in e grafike, v teh dneh pa so v i avli osnovne šole Solkan stavljeni ekslibrisi.

Galerija naj bi tako občasno njena učilnico likovnega ka. Galerijski svet redno ob- a o razstavah javnost in še sebeje šole. Poleg katalogov, ki pripravi strokovnjaki s po-

Spet bo odpadel pouk»

Take vzdihne, pritožbe in pro- je velikokrat slišati v naših omnicah, ko je na tabli ali v očniku objavljeno, da gre do enici v kino, v gledališče, na oncert, v galerijo.

Ali ne bi morali pravzaprav eči: Danes bodo imeli učenci

Na strokovnem posvetu men- torjev pa niso govorili le o praz- novanju, ampak več o metodah dela, ki ne smejo postati vsakda- nje in po istem vzorcu.

Prvi pogoj, da bodo otroci radi brali, je že ustrezen izbor litera- ture. Ne ozek izbor knjig, ki se iz leta v leto ne spreminja, ampak svobodna izbira najsodobnej- šega branja, ki naj vključuje tudi poljudnoznanstvene knjige.

Čisto skromen pomislek v raz- pravi: ali ima učitelj dovolj časa, moči in vztrajnosti, da bo vse prebral? Kako bo sicer lahko so- deloval v pogovoru?

Mladi bralci naj redno obisku- jejo knjižnice, knjigarne, naj bodo sproti seznanjeni z no- vostmi s knjižnega trga; lahko si dopisujejo s književniki in lite- rarnimi kritiki, se o prebranih knjigah pogovarjajo z drugimi učitelji, s strokovnjaki različnih področij, z mladimi bralci s so- sednjih šol in iz zamejstva.

Učenci višjih razredov lahko sodelujejo v pogovoru z mlajšimi bralci, srednješolci prihajajo na matično šolo. In še in še so se ni- zali predlogi.

Učitelji mentorji so si pridno zapisovali in — molčali. Kaj od vsega bodo lahko uresničili? Novi učni načrti, pomanjkanje ustreznih učbenikov in delovnih zvezkov, veliko učencev v razre- du, izpopolnjevanje na strokov- nem področju, vodenje krožkov, urejanje glasil, vaje za priredit- ve, tekmovanje za Cankarjevo nagrado, samoupravne dolžno- sti... Dan pa ima le 24 ur.

Vsi so prepričani, da oprav- ljajo posebno poslanstvo, ko vo- dijo otroka k dobri knjigi. Da to morajo storiti. Čeprav jih za to delo nihče ne motivira in njihove ustvarjalnosti in truda ne ceni dovolj. Naredili bodo, kolikor bodo mogli, čeprav bi želeli na- rediti več in boljše.

Posvet ni izzvenel pesimistič- no. Mentorji so se dogovorili, ka- tere književnike bodo povabili na podelitev bralnih značk, kako bodo to akcijo vključili v prazno- vanje kulturnih dni, zlasti pa je na tem področju pomembno so- delovanje z učitelji v zamejstvu. Enotni kulturni prostor je čutili tudi v skupnem prizadevanju, da bi slovenski otroci več brali in da bi radi segali po dobri knjigi tudi še potem, ko bodo zapustili šol- ske klopi.

MARICA NAKRST

sameznih področij, poskrbijo tudi za strokovno vodstvo po raz- stavi. Učitelja likovne vzgoje v solkanski galeriji zamenja stro- kovnjak (kustos, likovni kritik i.d.r.). To je razbremenitev za učitelja in prijetna sprememba za učenca.

Žal so doslej to sodobno obliko likovne vzgoje uveljav- ljale le redke šole.

Poleg znanja in estetskega užitka, ki ga učenci pri tem pouku dobijo, pa je pomemb- nejša dolgoročna naložba — učenci pridobijo kulturne nava- de, ki jih bodo spremljale vse živ- ljenje.

MARICA NAKRST

pouk v kinematografski dvorani, v gledališču, v galeriji.

Pouk pa res odpade marsikdaj tudi v učilnici, v kateri sedi tride- set učencev in učitelj.

Lutkovna predstava — ustvarjalno delo učitelja in učenca

Konec marca bo v Novi Gorici republiško srečanje mladih lut- karjev Slovenije. Ob tej prilož- nosti se bodo predstavile tiste lutkovne skupine, ki so jih repu- bliški selektorji izbrali na ob- močnih srečanjih.

O tem bomo poročali kasneje, tokrat pa spregovorimo o neka- terih problemih, ki naj bi jih obravnavali tudi v Novi Gorici. V tem mestu se bodo zbrali men- torji, selektorji, mladi igralci in drugi ljubitelji lutkarstva.

Lutkovnih skupin je v osnov- nih šolah vse manj, le izjemoma bi katero lahko našli v srednjih šolah s pedagoško usmeritvijo.

Kje so vzroki, da ta veja gleda- liške dejavnosti, v kateri se naj- mlajši prvič srečajo z gledališko kulturo in začnejo pridobivati kulturne navade, počasi zamira?

Na prvem mestu je gotovo pomanjkanje ustvarjalnih men- torjev. Da lahko učitelj uspešno vodi lutkovno skupino, mora najprej imeti veliko strokovnega znanja, osebnega navdušenja in predvsem veliko ustvarjalnosti.

Minili so časi, ko so mentorji samo prenašali zapisane besede in navodila iz knjižnih priredb, ko je bilo dovolj le poustvarjati. Vrsta lutk je bila določena, treba je bilo le nekaj spretnih rok; be- sede so bile zapisane, scenogra- fija narisana, note priložene.

Sodoben način pripravljanja lutkovnih predstav je tako delo že zdavnaj prerasel. Mentor in mladi lutkar se danes lotevata zadeve drugače: sama ustvarjata obliko lutk, vrsto animacije, pri- rejata različna besedila, se odlo- čata za svojevrsne likovne reši- tve, svetlobne in barvne učinke.

Lutkovna predstava je danes vsestransko ustvarjalno delo, ki ga en sam mentor gotovo ne zmore več, saj bi v eni osebi moral združevati literarno spo- sobnost, likovno ustvarjalnost, glasbeno občutljivost, oblikoval- ske spretnosti, obrtniško znanje in še marsikaj.

Prisrčno ob 8. marcu

»Mama je ena sama.« — Ta pre- prosti stavek je prijazno pozdrav- ljal s table mame učencev 6. D na razredni proslavi ob dnevu žensk na osnovni šoli Valentina Vodni- ka.

Okras na tabli — spomladan- ski šopek z metulji — se je spajal s sproščenostjo, s katero so otroci izpeljali program.

V programu so učenci povezo- vali literarne sestavke in pesmi z glasbenimi vložki.

Takole so nam spregovorili: Lepo je, da so zagledali luč sveta v tako lepi domovini. Zave- dajo pa se, da so mame zelo obremenjene z delom in vsakod- nevni skrbmi. In čeprav so vča- sih nagajivi, nas imajo radi. Tudi pomagati bi nam morali več, toda velikokrat ostane le pri spozna- njih.

Čutijo in skrivoma zaznavajo že svet ljubezni med fantom in dekletom, in v njih se prebujata hrepenenje.

Toda tudi njim ni vedno lahko — včasih imajo težave pri učenju, včasih se sprejo s sestro ali z bra- tom. Toda brez učenja ne gre. Pa

Uspešno likovno predstavo bi torej morala oblikovati skupina ustvarjalnih zanesenjakov.

Ali jih na šolah imamo? Smo jih strokovno usposobili za to- vrstno delo? Je njihova priza- devnost moralno in denarno ovrednotena? Smo jim v delov- nih kolektivih omogočili po- trebne možnosti za ustvarjanje? O tem bi najprej morali sprego- voriti na različnih ustreznih me- stih — na pedagoških akademi- jah, v kulturnih skupnostih, zvezi kulturnih organizacij, v šolskih zbornicah in tudi na republiškem srečanju lutkarjev.

Komisija za gledališko in lut- kovno dejavnost pri Zvezi kul- turnih organizacij Slovenije opravlja pomembno poslanstvo: vsako leto pripravi izredno ka- kovostne republiške seminarje za mentorje. Toda tega sprot- nega izobraževanja se iz že zna- nih vzrokov udeležuje le malo mentorjev.

Posebna šola za učitelje in mlade lutkarje bi lahko postala tudi občinska in območna sreča- nja, če bi bila ustrezno priprav- ljena. Najprej naj bi vsi — men- torji, naastopajoči, selektorji, strokovnjaki in pedagogi — gle- dali vse predstave, potem pa bi vsako igro skupaj razčlenili: ali je vsebina ustrezna, kakšno je so- zvočje vseh prvin predstave — glasbe, animacije, likovnih reši- tev, organizacije prostora, odr- sko govorico... Takih pogovorov bi se poleg ustvarjalcev pre- dstave udeležili tudi drugi ljubite- lji lutkarstva. Morda bi tako pri- dobili tudi nove mentorje.

Marsikateri učitelj čuti v sebi nagnjenost ob lutkarstvu, vendar se boji začeti, ker ni dovolj stro- kovno spopolnjen.

Ena od možnosti, ki bi motivi- rale za delo, bi bila tudi pogo- stejša srečanja mentorjev soso- dnjih šol ali skupno delo v občin- skih kulturnoumetniških druš- tvih.

M. N.

Kdor v prosveti čaka — ne dočaka

Pred tridesetimi leti je dobila prvo plačo. Za polovico je bila manjša od tiste, ki jo je za enako delo dobila njena kolegica, ki se je že približala penziji.

»Počakaj,« so ji rekli, »ko boš imela veliko službenih let, boš imela tudi veliko plačo.«

In je čakala in zagnano delala. Čez petnajst let je njena mlajša kolegica za enako delo dobila večjo plačo.

»Visoko izobrazbo ima,« so ji rekli, »in znanje je treba nagra- diti. Ko boš imela višjo izobrazbo, boš imela tudi višjo plačo.«

In je začela študirati. Ob delu. Ob dveh otrocih. Ob mnogih političnih funkcijah. Tekla so leta brez nedelj in praznikov, brez počitnic.

Diplomirala je.

Kmalu zatem je njen kolega, ki je imel nižjo izobrazbo, a je po naključju poučeval na predmetni stopnji, dobil večji osebni do- hodek.

»Formalna izobrazba ni pomembna,« so ji rekli. »Osebni do- hodek dobiš glede na delovno mesto. Delo nagradujemo. V novem pravilniku pa je tudi gibljivi del. Če hočeš zaslužiti več, moraš dosegati boljše uspehe.«

Tega je ni bilo strah. Delala je dobro, ustvarjalno. Uspehi so bili na dlani.

»V prosveti ni mogoče ocenjevati kakovosti,« so ji rekli. »Ni meril. Vrednotenje glede na uspešnost bi prineslo v kolektive razdor. Tega pa si ne moremo privoščiti.«

Potem so se vrstili pravilniki o delitvi osebnega dohodka pa 42-urni teden pa Jurmanov pravilnik pa regijski in občinski spo- razumi.

A ni dočakala. V pokoj odhaja z osebnim dohodkom, ki je le za 17% večji od prve plače kolegice, ki je pravkar nastopila službo. Njena pokojnina bo nižja od polovice povprečnega re- publiškega osebnega dohodka za leto 1984.

V pokoj odhaja predčasno. Zaradi glasilk in živcev, In ker ne more več čakati.

M. N.

ŠOŠTANJ

Dejavni podmladkarji ob dnevu žensk

Krajevna organizacija Rde- čega križa Šoštanj, ki združuje že več kot 1000 članov, vanjo je včlanjenih tudi več sto mladih članov Rdečega križa, se vsako leto ob 8. marcu spomni starejših žensk pa tudi vseh, ki so zaradi bolezni priklenjene na bolniško posteljo. V tej vsakoletni humani akciji uspešno sodelujejo tudi učenci podmladkarji RK iz Osnovne šole Karla Destovnika Kajuha in Biba Roec. Pod vod- stvom skrbnih in prizadevnih mentoric Jožice Gregorc in Nade Požun so učenci narisali in napi- sali izredno lepe čestitke in na-

brali šopke prvega pomladnega cvetja. Aktivistke Rdečega križa in podmladkarji iz obeh šol so obiskali na domovih več kot 50 starejših in bolnih žensk ter jih obdarili tudi s praktični- mi darili. Pohvaliti je treba zlasti to, da pri vsakoletni akciji zelo uspešno sodelujejo tudi mladi člani Rdečega križa iz naših šol in se tako že od zgodnje mladosti vzgajajo v človečnosti in medsebojni pomoči; posebno pozornost namenjajo ostarelim in bolnim, potrebnih obiskov, nege in postrežbe na domu.

V. KOJC

Komisija za delovna razmerja VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE OTONA ŽUPANČIČA LJUBLJANA

razpisuje prosta dela in naloge — 33 VARUHINJ za nedoločen čas
Pogoji: Končana šola za varuhinje in dopolnjena starost 18 let. Poskusno delo: en mesec.

— 4 ČISTILK za nedoločen čas
Pogoji: Končana ali nedokončana osnovna šola, Poskusno delo: en mesec.

Prijave z dokazili sprejema kadrovska služba VVO Otona Župančiča Ljubljana, Parmska b.št. 8 dni po objavi razpisa.

Komisija za MRD pri VVO IVANA GLINŠKA Maribor, Gledališka 6

razpisuje prosta dela in naloge:

— VARUHINJE — polni delovni čas
— VARUHINJE — polovični delovni čas nedoločen čas.

POGOJ: šola za varuhinje, starost nad 18 let. Začetek dela — po dogovoru. Rok prijave: 8 dni po objavi razpisa na naslov: VVO IVAN GLINŠEK, MARIBOR, Gledališka 6, 62000 MARIBOR.

Svet VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE KRANJ

razpisuje dela in naloge

— VODJE ENOTE III

Pogoji:

— vzgojitelj ali strokovni delavec, kot ga določa statuta VVO ali učitelj po določbah 96. člena Zakona o osnovni šoli
— do 5 let delovnih izkušenj, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
— strokovni izpit
— organizacijske in vodstvene sposobnosti
— ustrezne moralno-politične lastnosti.

Kandidat bo izbran za 4 leta.

Prijave sprejemajo 10 dni po objavi razpisa na naslov: VVO Kranj, Staneta Žagarja 19, s pripisom »za razpisno komisijo«.

naš pravnik

Odgovarja
Rosvita Toplak

Razpisi del in nalog učiteljev in vzgojiteljev

— Kako pripravimo razpis? Kdaj je javni razpis obvezen, in kdaj ne? Kako z varuhinjami, ki nimajo ustrezne izobrazbe? Kaj moramo upoštevati pri izbiri kandidatov?

Čeprav je bilo v Prosvetnem delavcu objavljenih že precej pojasnil in odgovorov v zvezi z razpisi za sasedbo del in nalog učiteljev, vzgojiteljev in strokovnih delavcev, se pojavljajo še vedno številna vprašanja in o tem, v katerih primerih in kje morajo vzgojno-izobraževalne organizacije razpisati dela in naloge posameznih učiteljev.

Naloga vzgojno-izobraževalnih organizacij je, da zagotavljajo in izpolnjujejo z zakonom določene pogoje za izvajanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Odločitev o razpisu del in nalog sprejme svet vzgojno-izobraževalne organizacije ali komisija, ki jo svet imenuje, ta na podlagi potreb ali načrtov in v skladu s kadrovskim načrtom ugotovi, koliko delavcev bo potrebno za opravljanje del in nalog. Zakoni s področja vzgoje in izobraževanja nalagajo vzgojno-varstvenim organizacijam, osnovnim šolam in izobraževalnim organizacijam v usmerjenem izobraževanju, da se delavci v tistih organizacijah, ki opravljajo

se pri tem število delavcev povečalo.

Primeri, ko vzgojno-izobraževalne organizacije morajo razpisati dela in naloge učiteljev, vzgojiteljev, šolskih svetovalnih delavcev in drugih strokovnih delavcev:

1. Prosta dela in naloge:

— vsa izpraznjena mesta zaradi prenehanja dela delavcev, ki so dotlej opravljali ta dela in naloge, in jih je treba nadomestiti z novimi delavci;
— potrebe po novih delavcih zaradi razširitve dejavnosti, uvedbe novih vzgojno-izobraževalnih programov itd.

2. Neustrezno zasedena dela in naloge:

— v vseh primerih, ko zakon določa, da delavec ne sme več opravljati vzgojno-izobraževalnega dela, ker ne izpolnjuje več z zakonom določenih pogojev.
Pri tem naj opozorimo, da je pred kratkim potekel rok, in sicer 8. marec 1985 za varuhe v vzgojno-varstvenih organizacijah, ki so morali do tega roka končati šola za varuhe. Vzgojno-varstvene organizacije morajo upoštevati zakonsko določilo, da delavci, ki si v roku niso pridobili ustrezne izobrazbe, ne smejo več opravljati vzgojno-izobraževalnega dela. Vzgojno-

tudi tedaj, če nihče izmed njih ni bil izbran. Pisno obvestilo mora poleg obrazložitve izbire vsebovati tudi pravni pouk.

Ker nastajajo zaradi napak pri razpisnem postopku večkrat spori, celo pred sodišči združenega dela, naj omenim še tri primere sodne prakse:

1. Delavec ne more skleniti delovnega razmerja za nedoločen čas, če ne izpolnjuje vseh splošnih in posebnih zahtev, ki so določene v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih kot pogoj za opravljanje določenih del in nalog.

2. Prijava na razpis, ki je bila poslana z brzojavko zadnji dan roka, se šteje za pravočasno, če so bile potrebne listine dostavljene v treh dneh od oddaje brzojave.

3. Če izbrani kandidat dela ne nastopi, organizacija razpisu ponovi. Kandidati, ki so sodelovali v prvem razpisu, nimajo pravice zahtevati razveljavitve novega razpisa in odpravo izbire. Postopek po prvem razpisu je bil končan z izbiro kandidata, ki pa dela ni nastopil.

Po prej veljavnih predpisih s področja vzgoje in izobraževanja so morale vzgojno-izobraževalne organizacije pošiljati razpise za dela in naloge učiteljev republiškega upravnemu organu za področje vzgoje in izobraževanja. Te določbe ne veljajo več. Vzgojno-izobraževalne organizacije morajo po sedanjih predpisih same razpisati dela in naloge učiteljev in jih objaviti v množičnih občilih, npr. v Prosvetnem delavcu.

Komisija za medsebojna delovna razmerja
VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE
POHORSKEGA BATALJONA LIMBUŠ, Kruševiška ul. 1

objavlja prosta dela in naloge 5 varuhinj, in sicer:

- 2 VARUHINJE za polni delovni čas za enoto Ruše
- VARUHINJE za polni delovni čas za enoto Limbuš
- VARUHINJE za krajši delovni čas za enoto Limbuš
- VARUHINJE za krajši delovni čas za enoto Pekre

Za sasedbo navedenih del se zahteva:

- opravljena šola za varuhinje
- starost najmanj 18 let.

Delo se združuje za nedoločen čas.

Prijave z vsemi dokazili pošljite komisiji za medsebojna delovna razmerja Vzgojno-varstvene organizacije Pohorskega bataljona Limbuš, Kruševiška ul. 1, v 8 dneh po objavi razpisa.

Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po poteku roka za vložitev prijave.

Svet
VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE
PEDENJED LJUBLJANA POLJE, Cerutova 6

objavlja v skladu s 40. členom Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok prosta dela in naloge

— 29 VARUHOV PREDŠOLSKIH OTROK

Pogoji:

- končana šola za varuha predšolskih otrok
- dopolnjena starost 18 let
- poskusno delo 1 mesec

Delo bomo sklenili za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev Komisiji za medsebojna delovna razmerja VVO Pedenjed. Prijave sprejemamo 8 dni po objavi razpisa.

Komisija za medsebojna delovna razmerja
VIZ ZAGORJE OB SAVI
TOZD OSNOVNA ŠOLA TONETA OKROGARJA
ZAGORJE OB SAVI

razpisuje dela in naloge

- UČITELJA MATEMATIKE IN FIZIKE, PRU ali P za določen čas.

Pogoji: višja ali visoka izobrazba ustrezne smeri.

Nastop dela takoj.

Stanovanje ni.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po poteku roka za prijavo.

Komisija za medsebojna delovna razmerja
VO OTONA ŽUPANČIČA, MARIBOR
Oblakova 5, Maribor

razpisuje dela in naloge:

- 9 VARUHINJE za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pogoji:

- šola za varuhinje
- rok za prijavo 8 dni po objavi razpisa.

Razpisna komisija
TOZD OSNOVNA ŠOLA STIČNA, Ivančna gorica

razpisuje po sklepu sveta šole dela in naloge

— VODJE PODRUŽNIČNE ŠOLE VIŠNJA GORA

Vodja podružnične šole ima polovično učno obveznost. Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta in je lahko potem, ko poteče ta doba, ponovno izbran.

Rok za prijavo je 8 dni po objavi razpisa.

Kandidate bomo obvestili o izbiri v 30 dneh po končanem razpisu.

Erna Kranjc

Vsako dokončno slovo težko razumemo, še posebno, če človek omahne na višku svojih ustvarjalnih moči in razdajanja.

Konec februarja smo se poslovili od Erne Kranjc, učiteljice slovenskega dopolnilnega pouka. Rodila se je 6. julija 1943 v Mariboru. Je pred dobrimi tremi leti s kolegicami odpravljala med naše rojake tujem, je imela pred seboj jasno začetno pot: našim najmlajšim, stavljenim številnim vplivom tujine, vsaditi v srce toplo domačo besedilubezen do domovine in zavesti pripadnosti v zgodovini tako hudo skušanemu narodu.

To veliko nalogo je vestno opravljala, dokler so ji dopuščale moči. Še tedaj, ko je bila neozdravljivo bolna, je bila najprej učiteljica, poslednja misel je bila namenjena mladim, s katerimi je delala za leta.

Kakor je bilo grenko in neizprosno spoznanje slovesa, bo Erna darila ostala med nami in v nas kot vestna delovna kolegica, prijateljica, kot človek, ki je tiho in neopazno živel, a se nesebično in trudno razdal. Pogrešali jo bomo učitelji slovenskega dopolnilnega pouka, njeni učenci iz Aalena, Esslingena, Reichenbacha in Schwäbisch Gmünd, njeni društvi v Uthingenu in Schwäbisch Gmünd, grešali jo bomo vsi, ki smo jo spoznali v teh letih in radi delali z njo.

AKTIV UČITELJEV
slovenskega dopolnilnega pouka Baden-Württemberg

Marija Ravnikar

Živeti — umreti, usoda je naša,
a cilj nam je visoko posajen!
Glej to drevo: za usodo nič ne vpraša,
a večno se bori za svoj namen...

Oton Župančič

Prvega marca smo spremili k zadnjemu počitku predmetno učiteljico, zavzeto defektologinjo, Marijo Ravnikarjevo. Njen prispevek k razvoju posebnega šolstva za slušno prizadeto mladino — vsa leta je učila in vzgajala gluhe malčke v predšolskem oddelku — je velik, pozna pa ga le malokdo.

Rojena pred sedemdesetimi leti v Novem mestu se je zgodaj začela učiti klavirja pri prof. Hraševčevi, šolanje pa je nadaljevala in končala v Ljubljani na Glasbenem konservatoriju (zdaj Akademija za glasbo). Postala je odlična pianistka, obenem pa je hodila tudi na učiteljske.

Prvo službeno mesto je dobila v Preloki ob Kolpi, drugo v Svibnem pod Kumom. Ob razpisu službenih mest hospitantov na Zavodu za gluho mladino v Ljubljani se je odločila za študij defektologije. Strokovni izpit je opravila v Beogradu leta 1939.

Prevzela je na novo ustanovljeni pripravljalni oddelku. Zamilen in osnovne metode dela v takšnem oddelku sta iz Budimpešte prinesla surdopedagoga Albin Ogorelec in Drago Supančič, ki sta se tedaj vrnili s študijskega obiska pri dr. Barzicju. Ta je skušal s posebnimi vajami z zelo glasnim govorom v otrokovo dlan zbujati in razvijati morebitne ostanke sluha.

V novem šolskem letu 1939-40 so bili nanovo sprejeti slušno prizadeti otroci že porazdeljeni v tri skupine: najmlajši v pripravljalni oddelku, gluhi v 1. a razred, naglušni v 2. b. Gluhe je učil znani metodik in fonetik Metod Kumelj, učence z ostanke sluha pa Drago Supančič — pobudnik vsega novega in organizator zavodskih Učnih delavnic.

Marija Ravnikarjeva si je v pripravljalnem oddelku prizadevala čim uspešneje pripraviti svoje varovance za učenje govora v enem od prvih razredov. V njihove majhne dlani jim je zelo razločno in dobro vidno govorila zloge in besede: paa, puupaa, aataa, maamaa itd.

Govoriti je bilo treba počasi in zelo močno; najprej skupinsko, nato še z vsakim posebej. Naporno delo je bilo treba preki-

njati z igrami, rajanjem, z individualnim igranjem z igračami, risanjem in s prosto dejavnostjo otrok. Nato spet vaje v morenem poslušanju in ogledovanju gibov njenih govornih organov.

Marija Ravnikarjeva je odlična glasbenica, intuitivno zaznavala vlogo različnih mičnih poudarkov v govornem pomensko vlogo spreminjanja akcentov v besedah z istimi sovi (kolo ali kolo). Začela preprostimi ritmičnimi vajami velikim bobnom ob korakih poskokih, počepu in spet k kanju. Uporabljala je tudi različne zvočne igrače v razdaljenosti od ušesa. Njena je snovala temelje adrijske gogike, ki je dobila poleg surdopedagogike svoje mesto kot mostojen predmet na Pedagoški akademiji šele čez trideset let.

Na njeno pobudo je razpisal zavoda razpisalo bomo rano delovno mesto učitelja leta za ritmično vzgojo slušno prizadetih gojencev zavoda. Ravatelj Mirko Dermelj, tudi glasbeno nadarjen, sprejel članico opernega balet Mercedes Doberškovo.

Leta 1960 je bil v Ljubljani ustanovljen občini zbor Defektologov Jugoslavije. To je bilo pripraviti slavni akademiji. Tovarišici Ravnikarjeva in Doberškova pridno vadili baletno panto mimo Pomlad v gozdu na gluh iz glasbene slikanice Tri otroških (E. Ulaga, DZS 1958) ob pomoči surdopedagoga Ele Erkerjeve. Z ustreznimi ritmičnimi vajami in gibov slušno prizadeti učenci prikaže vsebino slovenske ljudske poezije o čuku in sovi.

Pokojni tovarišici Mariji priznanje in zahvala tudi za njene dejavnosti na socialnem področju. Vodila je različne birke, posebno med narodno svobodilno vojno za partizane pa tudi vse do nedavnega, skrbela za obolenke znanosti, je članica Zveze borcev te Tabor.

Lik njenega značaja, nepoklicne dejavnosti in človek ljubnosti je vreden spoštljiv posnemanja.

EMIL ULAGA

Redne razpise

prostih del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah bomo letos objavili

29. aprila in 20. maja

Razpise za prvo objavo bomo sprejemali do 16. aprila, za drugo pa do 7. maja.
Naknadni razpisi bodo objavljeni v juniju.
Posamezne razpise objavljamo tudi sproti.
Vodstva vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij prosimo, da uskladijo priprave na razpis z navedenimi roki.

vzgojno-izobraževalno delo, lahko sprejmejo le na podlagi javnega razpisa; to pomeni, da se razpis mora objaviti v množičnih občilih. Praksa je izoblikovala navado, da vzgojno-izobraževalne organizacije objavljajo redne in naknadne razpise v Prosvetnem delavcu; to omogoča pregled nad potrebami po delavcih tako po stroki kot tudi po posameznih območjih. Izobraževalna organizacija lahko sklene delovno razmerje brez javnega razpisa le v izjemnih primerih, ki jih določa 24. člen Zakona o delovnih razmerjih, in sicer, če gre za pripravniške, ki jih je vzgojno-izobraževalna organizacija štendirala, če gre za nadomeščanje začasno odsotnega delavca itd. V teh primerih je treba o sklenitvi delovnega razmerja obvestiti v osmih dneh le pristojno skupnost za zaposlovanje. Omenimo naj tudi, da izobraževalna organizacija ni dolžna objaviti prostih del in nalog, če opravljajo del in nalog lahko zagotovi z razporeditvijo delavcev, ne da bi

varstvena organizacija mora takšne delavce razporediti na druga ustrezna dela in naloge, če takih del in nalog ni, jim preneha delovno razmerje. Za vse takšne primere bo vzgojno-varstvena organizacija morala razpisati prosta dela in naloge. Mogoče je pričakovati tudi, da nobeden izmed prijavljenih kandidatov ne bo izpolnjeval zahtevanih pogojev. V takem primeru je treba skleniti delovno razmerje po 27. členu Zakona o delovnih razmerjih za določen čas, največ za 1 leto.

Izbiri med prijavljenimi kandidati opravi svet izobraževalne organizacije ali komisija, ki jo svet imenuje. O izbirnem postopku je treba sestaviti zapisnik, iz katerega razberemo na podlagi katerih podatkov je bil kandidat izbran. Izbirni postopek se mora končati z izdajo sklepa in to najkasneje v 30 dneh po izteku roka za prijavo na razpis. Pisni sklep oz. obvestilo o izbranem kandidatu mora biti izdano vsakemu prijavljenemu kandidatu,

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Zorž
Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštini predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 550 din za posameznike, 850 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 30 din, pri povečanem obseju pa 40 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik "Prosvetni delavec" prost temeljnega prometa davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčitvi proizvodov in storitev v proizvodstvu).